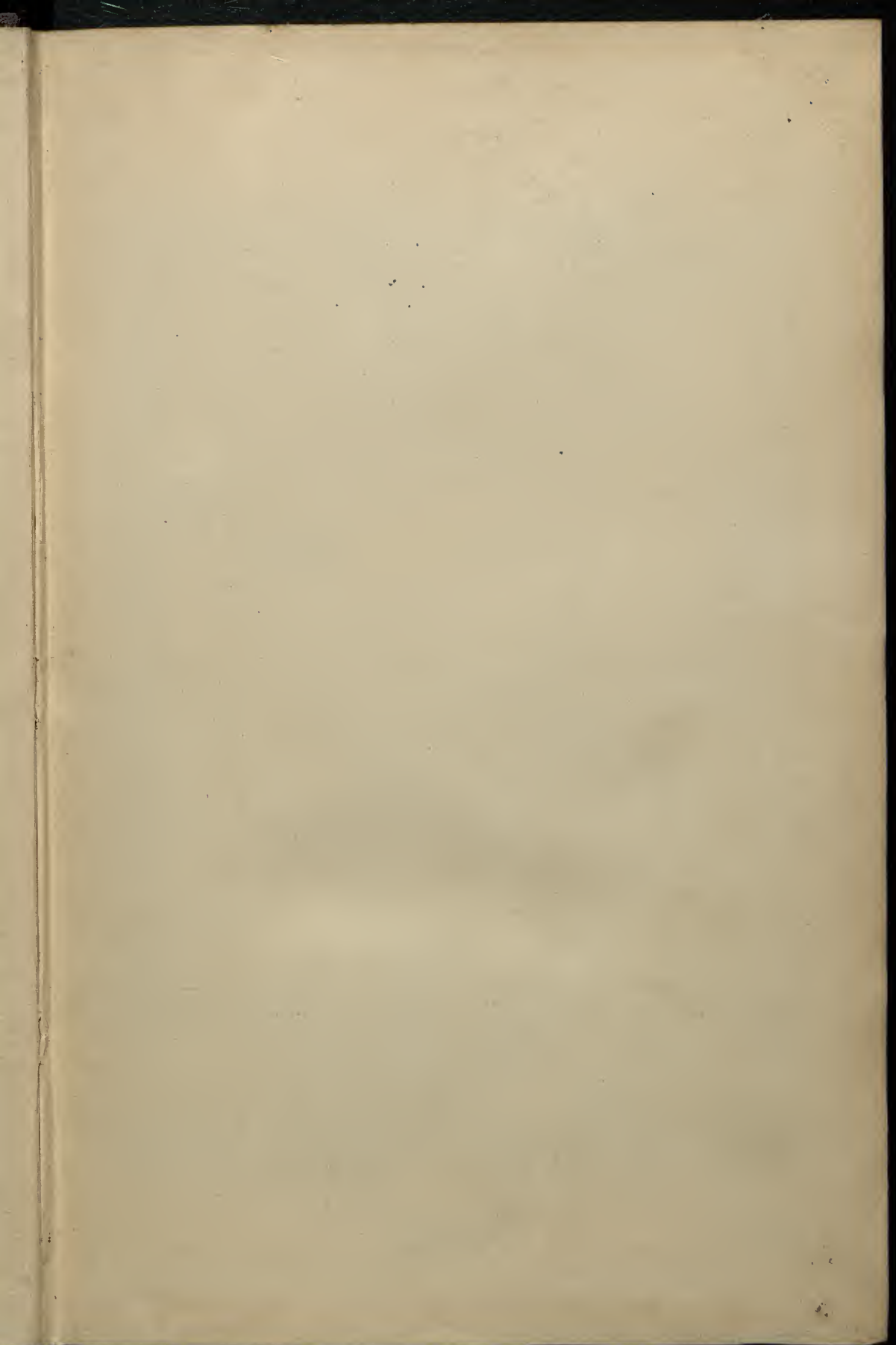
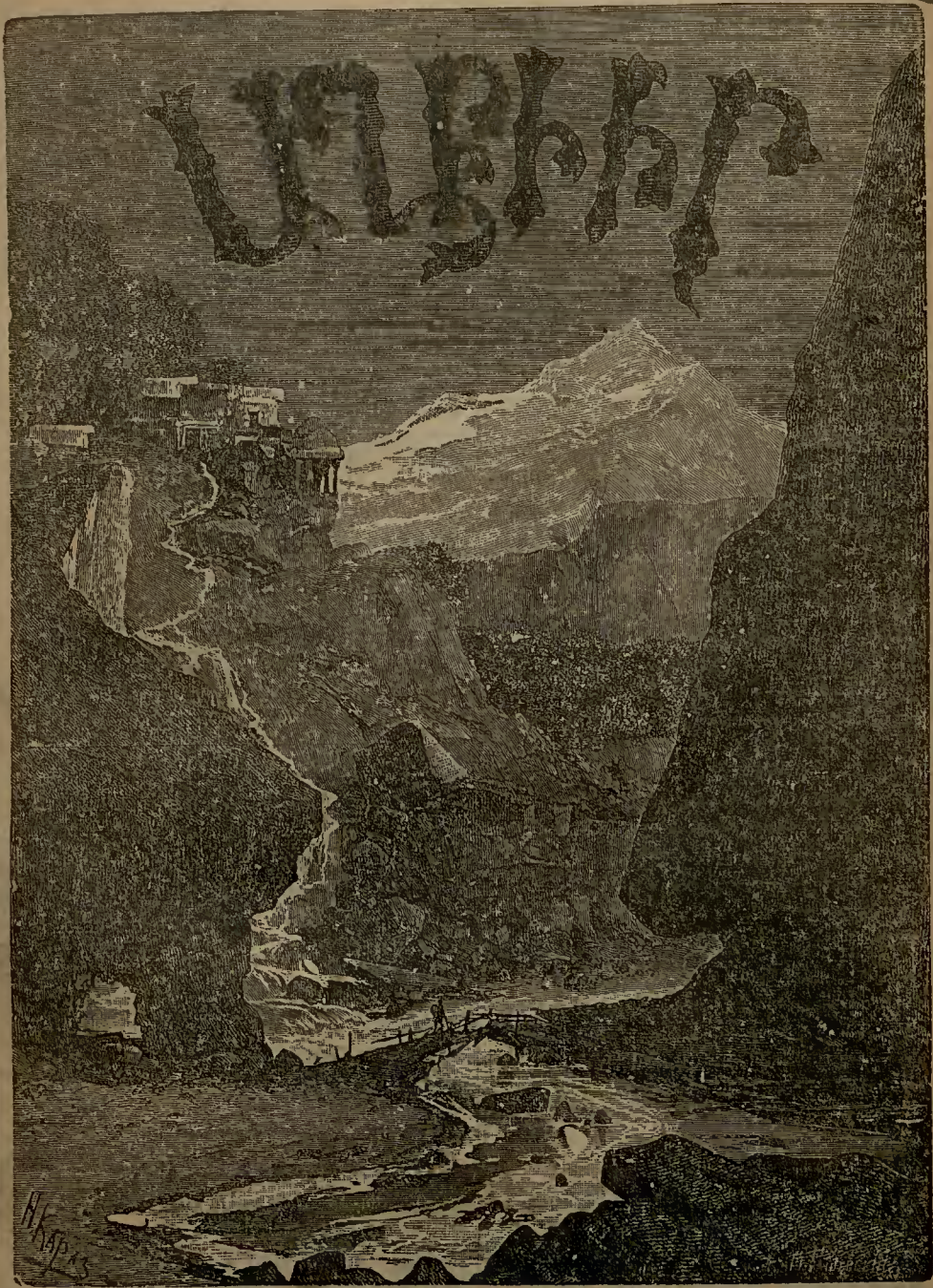

I-375

NEW
5/2/15

50 Գ. КАВКАЗЪ 50 Գ.

Редакторъ-издатель Ю. П.
МИЛЮТИНЪ

подписная цѣна

город. иногород. загранич.
На годъ 11 р. 50 к. 13 р. 18р. 40 к.

„6 мѣс. 6 „ „ 7 „ 10 „ „

„1 „ 1 „ 50 1 „ 75 к. 2 „

Подписка и объявленія принимаются
въ конторѣ „Кавказа“, Тифлисѣ,
Дворцовая ул. д. Т. Дворян. З. банка.

23-րդ տ. ՄՇԱԿ 23-րդ տ.

Դրականական և քաղաքական լրա-
գիր, հրատարակում է Թիֆլիսում
նոյն ուղղութեամբ: Մշակի տա-
րեկան գինը 10 ր., կէս տարւանը
6 ր., ամսական 1 ր:

Հասցէն՝ Թիֆլիս. րեդ. „Միսակъ“
Tiflis, Réd. du journal arménien
«Mschak».

Մ Ո Ւ Ր Ճ

Սմառելի.—Է. տարի, 1895:

Բաժանորդագլինն է՝ 10 ռուբլի:

Հասցէն՝ Թիֆլիս, րեдакція жур-
нала „МУРЧЪ“. Tiflis Rédaction de
la revue „MURTCN“.

Դրականական հանդէս

ՀՈՐԻՋՈՆ

ԴԻՐԻՔ ԱՌԱՋԻՆ

Դինը 1 ր. դիմել Թիֆլիս.

Փ. Вартазарянцъ.

Ընդունուում են ներթեր երկրորդ
գրքի համար: Բոլոր աշխատակիցները
վարձատրուում են ըստ համաձայ-
նութեան:

Ա Ր Ա Ր Ա Տ

Կրօնական, բարոյական, պատմա-
կան, բանասիրական և ազգային մա-
սագիր. տարեկան գինը 4 ր.

Հասցէն՝ Визаршанатъ, редакція
жур. „Араратъ“.

ԲԱՋՄԱՎԵՐ

Ամսագիր.—Դ. ՏԱՐԻ. 1895:

Բաժանորդագլինն է՝ 10 ֆր. (4 ր.)

Հասցէն՝ Rédaction de la Revue
«BASMAVER» Venise (Italie), St.
Lazare.

VII Դ. НОВОЕ ОБОЗРѢНІЕ VII Դ.

ежедневная газета

условія подписки съ доставкой и пе-
ресылкой

На 12 м. 10 р., на 6 м. 6 р., на 3 м.
3 р. 50 к. на 1 м. 1 р. 50 к., за границу
17 р., на полгода 9 р. Подписка и об-
явленія принимаются въ конторѣ „Нов.
Обозр.“ Թիֆլիս. Барятинская ул. д. № 8.

Թ.Մ. ՀԱՆԻԻՍԱՄՍՈՐԵԱՅ Թ.Մ.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ, ՌԱՍՈՒՄԵԱԿԱՆ, ԱՐԻԵՍԱ-
ԴԻՏԱԿԱՆ

Հրատարակութիւն վիէննայի Միւի-
թարեան ուխտի:

Տարեկան 10 ֆռ., Ռուսաստանի
համար 4 ր., 6 ամիս 2 ր. 50 կ.,
ամիսը 50 կ.

Հասցէն՝ Rédaction de la Revue
„Handess“. Vienne. VII² Mechita-
ristegnasse, 4.

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Օրագիր.—ԻԶ. տարի, 1895

Բաժանորդագլինն է՝ (300 Թւոյ համար
25 ֆրանկ):

Հասցէն՝ Rédaction du journal „HAİ-
RENİK“ G, alata, Constantinople (an-
cien local de la Banque Imp. Otto-
mane).

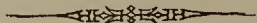
Ա Ղ Բ Ի Ի Ր

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԻ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳԻՐ

ԵՒ

Յ Ա Ի Ե Լ Ի Ա Ծ Ո Վ

Դաստիարակների համար

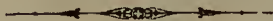

ՏԱՍՆԵՒԵՐԵՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

№ 1

Յ Ո Ի Ն Ի Ա Ր

Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

Типографія Груз. Изд. Т—ва. Տպար. Վրաց. Հրատ. Ընկ.

1895

944498

944498 944498 944498 944498 944498

94

944498 944498 944498 944498 944498

944498 944498 944498 944498 944498

944498 944498 944498 944498 944498

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 10 января 1895 г.

94

944498 944498 944498 944498 944498

944498 944498 944498 944498 944498

944498 944498 944498 944498 944498

ՇՆՈՐՀԱԻՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ

ՅՈՅՍ. ՀԱԻՍ. ՍԷՐ

ԱՆՏՈՒՆ ԹՌՉՆԱԿԸ

I

Մ Ա Ր Ի Կ

Ձմեռւայ բքաշունչ օրերից մէկն էր. թռչնակները շատ դէս ու դէն ընկնելուց յետոյ մտել էին իրանց բները. նրանք կաշում էին իրար, ծւծւում էին. բաւական չէ, որ սառնամանիքը նրանց ցրտատար էր արել, մի կողմից էլ քարճիկն էր նրանց նեղացնում. նրանք սոված էին, բայց ամբողջ օրը մի քանի հատիկ չըկարողացան գտնել, որ գոնէ քարճիկին հանգստացնէին, իսկ բուքը այնպէս սոսկալի «ո՛ւ... ո՛ւ» էր անում, որ լեզիները պատուում էին, չէին համարձակւում տաք բներից դուրս գալ:

Բայց աւելի սոսկալի էր մի թռչնակի վիճակը. նա հազիւ հազ թւերը թափահարելով հասել էր իր բոյնը. նա մրսում էր և դողդողում: Նա ուզեց մտնել բոյնը, բայց ի՛նչ տեսաւ. բոյնը աւերած, քարուքանդ արած: Նա ուզեց մի կերպով նորոգել, ցրած փետուրները հաւաքել. բայց երբ ներքեւ նայեց, տեսաւ իր ընկերուհու սառած մարմինը. իջաւ, կտցեց,

Ճւճւաց, այն ինչ ընկերը յաւիտենական քնով քնել էր...

Անտուն թռչնակի արտասուքները սառել էին աչքերում: Նա վշտալի ճչաց, մղկտաց. ուղում էր ինքն էլ նրա հետ մեռնել, բայց մօտակայ բներից թռչունների ճւճւոցը նրա ազանջն ընկաւ և նա ուշքի եկաւ...

— Գնամ, դիմեմ նրանց, առ ժամանակ պատասպարեն ինձ, ասաց նա և թռաւ սառած թւերով նրանց բնի դուռը բաղխեց:

— Ո՞վ է, զարհուրած գոչեցին թռչունները ներսից:

— Ես եմ, ձեր հարեանուհին:

— Ի՞նչ ես կամենում, ասա տեսնենք, մըրսում ենք, չենք կարող դուռը բանալ, հազիւ մի քիչ տաքացել ենք, ասեցին նրանք:

— Անտուն եմ մնացել, բոյնս աւերւել է, խնդրեմ մի անկին...

— Մենք հազիւ ենք այստեղ տեղաւորւում, քեզ տեղ չի լինիլ...

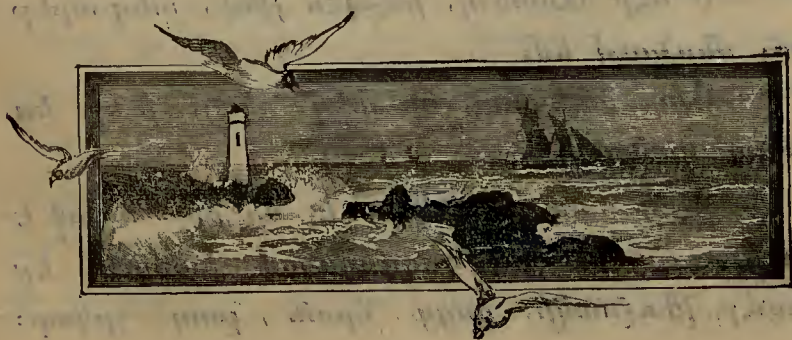
— Ի սէր Աստծոյ, ինչպէս լինի, տեղ արէք ինձ, մեռնում եմ:

— Ախր ասեցինք, որ տեղ չըկայ, ի՞նչ ես զաջլա տանում:

— Վա՛յ սառայ, ընկերս էլ մի քիչ առաջ է սառել, — հազիւ հազ դողդողալով խօսում էր անտէր թռչնակը, բայց նրան լսող չըկար:

Հարեաւնները նրա պնդեցեալ թիւնից ձանձրացան և ոչինչ չըպատասխանեցին: Ինչ անէր խեղճ թռչնակը, նա կարծեա զգում էր, որ հետզհետէ մարմինը սառչում է, հազիւ է կարողանում ձայն հանել:

Նրանից մօտիկ մի խոտի դէզ կար. մտածեց գնալ և խոտերի մէջ պատսպարուել: Նա թռաւ, բայց չըկարաց երկար թռչել, ձիւնի մէջ գորւեց: Թռչնակը սարսուաց, ձիւնը համարեա նրա ոսկրներին հասաւ: Նա վերջին յուսահատութեան էր հասել, մեռնում էր. մի քանի թռիչքներ արաւ, ընկաւ, նորից թռաւ և վերջապէս ծանրութեամբ խոտի դէզի մէջ ընկաւ համարեա շնչասպառ: Նա սողալով մտաւ խոտերի արանքը: Կարճ միջոցից նրա խելքը գլուխը հաւաքեց: Աւելի խորը մտաւ դէզը. քանի ներս էր մտնում, այնքան տաքանում էր. գիշերը հասաւ և նա էլ չըդուրս եկաւ այդ տեղից և գիշերեց այդտեղ:

II

Առաջադր շատ վաղ արթնացաւ, արեւը դուրս էր եկել և ձիւները արծաթի պէս ցոլցլում էին: Թռչնակը դուրս եկաւ դէզի միջից. սաստիկ սոված էր, ուզում էր նախաճաշել: Նա նայեց տեսաւ, որ թռչնակները հաւաքւել են գոմի մօտ կիտած աղբի վրայ ու քճճում են. ինքն էլ թռաւ այնտեղ: Այդտեղ տեսաւ և իր երեկւայ անգութ հարեաններին և ոչինչ չըխօսեց: Հէնց մի համեղ հատիկ էր կերել, որ յանկարծ աչքը ընկաւ մի բանի. նա լաւ նայեց տեսաւ, որ այնտեղ երեխաները որոգայթ են լարել իրանց որսալու: Թռչնակը վաղուց փորձւել էր, նա զգուշացաւ և սկսեց որոգայթից հեռու հատիկներ որոնել: Մի քանի բոպէից յանկարծ մի ճրրթոց լսեց և տեսաւ մի թռչնակ «ժիտ... վիտ... ժիտ... վիտ» է անում: Նայեց տեսաւ իր ընկերուհին է որոգայթի մէջ ընկածը, որ այնպէս իրան կոպիտ պատասխաններ էր տւել:

Երեխաները ուրախացած վազեցին և թռչնակին բռնեցին: Իսկ ինքը փախաւ, թռաւ և ուրիշ թռչունների հետ ծառի վրայ կանգնեց:

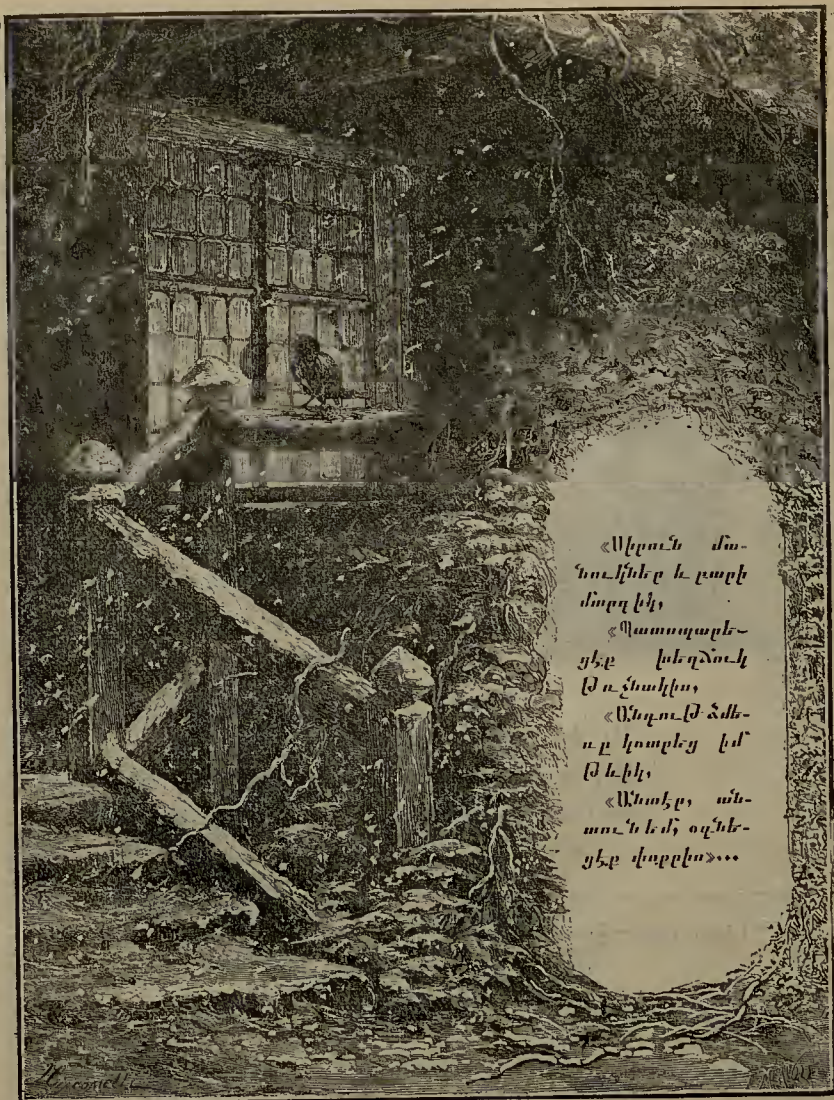
— Գնամ ուրիշ տեղ հատիկներ որոնեմ, այն անախտան որոգայթից լեղիս պատռւում է, անաց նա և թռաւ մի քիչ հեռու: Նա դէս ու դէն ընկաւ մի քանի հատիկ գտնելու. որո-

գայթը շարունակ նրա մտքից չէր հեռանում. ահը նրան պատել էր: Մինչև նա մի քանի հատիկ կրգտնէր, օրը փոխւեց. ձիւնը սկսեց փաթիլ-փաթիլ տեղալ. հեազհետէ ցրտեց և քամին կաղկանձում էր հուժկու կերպով:

Թռչնակի զրուծիւնն աւելի վատթարացաւ. նա բաւական հեռու էր թռել. նա նայեց և տեսաւ թռչնակներ, որոնք իրան պէս յուսահատ ճւճւում են: Նա մտածեց քաղցած փորով թռչել կրկին իր փրկիչ-դէզը, բայց շատ հեռու էր: Թռչնակը թռաւ, տեղացող ձիւնը արգելք էր լինում, իսկ չարագուշակ քամին այնպէս ծառերին խփեց, որ նա ուշաթափւած վայր ընկաւ: Ձիւնը թափւեց նրա վրայ և նա վերջին ոյժը գործ դնելով՝ մի ցամաք տեղ հասաւ:

Նրա թւերը թրջւել էին. նա դողդողում էր. զգաց, որ էլ չի կարող թռչել. մի թւը փնասւել էր և նա քաշ էր տալիս: Նա նայեց և տեսաւ ինքը մի տնակի մօտ է. այնտեղ մարդ էր բնակւում..

— Գնամ պատուհանը բաղխեմ և երգեմ աղիողորմ, գուցէ տեղ տան ինձ, տաքացնեն. — վայ թւս, թւս, ճշում էր և քաշքշւելով դիմում պատուհանը: Նա հասաւ տնակին և պատուհանին կտցով բաղխելով՝ սկսեց երգել յուսահատ կերպով.

Մարդիկ լսեցին այդ երգը և Թռչնակին
տարան տուն ու... բանտարկեցին...

ԱՐՇԱԿ ՄԵԼՆԱԲԵԱՆ

Բ Մ Բ Ի Շ Ը*)

(Ազատ փոխադրութիւն)

Ազատ է ծնւած նա ազատ երկրում,
Մեծացած, որպէս բազէն եթերում.
Առոյգ, քաջ է նա պատերազմի մէջ,
Թէկուզ թշնամին կստակւի ան-
վերջ:

Բայց զրոհ տալով՝ խուժեց թշնա-
մին,

Բիրտ շղթայ դրեց վեհ բազուկներին,
Եւ տալով նորան սարուկի անուն,
Քշեց ու տարաւ հեռուն ու հեռուն:

Եւ ահա այսօր ոչ հալրենիքի,

Ոչ իր անտէր տան, ոչ ընտանիքի,

Այլ գազան մարդկանց խրախճանի համար

Կուում է, մեռնում ը մ բ ի շ ը թշառ:

ՄԱՐ—ՇԻՄՈՆ

*)Гладиаторъ—Հռոմէական յերկում կուող սարուկ:

«ՓԱՌՔԻ ԲԱՐՁՈՒՆՍ ԱՍՏՈՒԾՈՅ»...

ԵՂՐԱՅՐԱԿԱՆ ՍԷՐ

(Գերմաներէնից)

ԳՐԻԳՈՐԻԱՆ ՈՒ ՕՍԻԿԸ

Կայսր Ալբրէխտը թագաւոր էր Աւստրիայում։ Նա մի բարձրահասակ, հսկայ տղամարդ էր, կուպիտ ու խիստ բնաւորութեամբ, նա սաստիկ ճշնշում էր իր հպատակներին՝ վարւելով նրանց հետ անխիղճ։ Ժողովուրդն այնպէս էր դողում նրանից, որ նրա ամեն մի հրամանն իսկոյն կատարում էր։ Կայսրը ատում էր ամբողջ մարդկութիւնը և գնահատում առանձնութիւնը։ Նա միայն սիրում էր իր հաւատարիմ շանը—Պականին։ Այդ շունը իսկ որ շատ խելօք և հաւատարիմ կենդանի էր։ Նա ամբողջ օրերով նըստած էր լինում Կայսրի սենեակի դռան առաջ և թոյլ չէր տալիս, որ մէկը խանգարէ Կայսրի հանգստութիւնը։

Մի օր Կայսրի կրտսեր որդին, Լէօպոլդը, գալիս էր այցելելու իր հօրը։ Պականը տեսնելով նրան, սկսեց ցատկոտել նրա շուրջը, շարժեց իր պոչը, որով ցանկանում էր արտա-

յայտել իր սէրը դէպի նա: Լէօպոլդը ևս փա-
ղաքշեց նրան և կամենում էր մօտենալ դռանը,
բայց շունը ընկաւ նրա առաջ և թոյլ չէր
տալիս մօտենալ: Երիտասարդը հրեց նրան
ոտով, որպէս զի ազատ կարողանայ մօտենալ
դռանը, բայց շունը ընդդիմացաւ, վեր ցատկեց
նրա ուսերը և ամուր սեղմեց նրա օձիքից:
Լէօպոլդը բարկացաւ շան համառութեան վրայ
և մի ուժգին հարւածով խփեց նրան: Շունը
գետին գլորեց և խկոյն սատկեց: Լէօպոլդը
սկսեց դողդողալ և իմանալով իր հօր կատա-
ղի և խիստ բնաւորութիւնը, խկոյն փախաւ
այդտեղից:

Երբ Կայսրը իմացաւ շան մահը, նա սաս-
տիկ կատաղեց ու հրամայեց հաւաքւելու իր բո-
լոր պալատականներին և ասաց.

— «Ռուբ ամենքդ լաւ գիտէք, որ ես ամե-
նից շատ սիրում էի իմ միակ շանս—Պականին,
բայց նա այլ ևս չըկայ, նրան սպանել են. նա՝
ո՞վ ինձ կասէ յանցաւորի անունը, ես նրան
կըվարձատրեմ ամենաթանգագին պարգևով,
թէկուզ նա լինի իմ ամենավերջին ծառան,
իսկ նա, ով որ սպանել է իմ շանը, կենթարկ-
ւի ամենաչարաչար տանջանքների, թէկուզ նա
լինի իմ հարազատ զաւակը». նա լռեց և պա-
տասխանի էր սպասում: Լէօպոլդը գունատեց
և դողդողաց: Բոլոր պալատականները լուռ էին:

Ֆրիդրիկոսը, Կայսրի մեծ որդին, որ ներկայ էր այդ բոլոր անցքերին և որը դիտէր յանցաւորի անունը, մօտեցաւ հօրը և ասաց.

—«Հայր, ներիր ինձ, յանցաւորը ես եմ, ես եմ սպանել քո շանը»:

Լսելով այս Կայսրը, սաստիկ բարկացաւ, հանեց իր սուրը և պատրաստեց սպանել իր հարազատ որդուն: Բայց Լէօպոլդը իսկոյն վեր ցատկեց տեղից և ասաց.

—«Ոչ հայր, ինձ սպանիր, քո շանը ես եմ սպանել, մի հաւատար նրան»:

Երկու եղբայրներն սկսեցին վիճել, թէ ով պէտք է նրանցից մահի ենթարկուի: Կայսրը երկար դիտում էր երկու եղբոր այդ ազնիւ վեճը: Վերջապէս նրա գութը շարժւեց. նա արտասելով ասաց.—«Թէև այսօր ես կորցրի իմ ամենասիրելի և հաւատարիմ շունը, բայց այսուամենայնիւ ես տեսայ իմ որդիներանց եղբայրասիրութիւնն և մարդասիրութիւնը: Ահ, զաւակներս, եղէք միշտ սիրով և Հաբսբուրգի տունը միշտ բախտաւոր կրկնի, երբէք չի բանդւիլ»:—Այդ օրւանից Կայսրը բոլորովին փոխւեց. նա սկսեց սիրել մարդկանց ու էլ այնուհետև չէր ճնշում իր հպատակներին, փարւում էր իր ժողովրդի հետ շատ հեզ, և բոլոր ժողովուրդը այդ օրւանից սկսեց նրան ու նրա որդիներանցը գովել և փառաբանել:

Տ Օ Ն Ա Ծ Ա Ռ

I

ՆՆՆՆՆ ՌՌ ԹԱՄԱՐ

Տոները մօտեցան և քաղաքը նկատելի կերպով կենդանացաւ. փողոցները լիքն էին անցորդներով, որոնք գնում գալիս էին մեծ մեծ կապոցները ձեռքերին։ Մէկը շտապում էր իր համար նոր զգեստ առնել, միւսը ուտելիքների պատրաստութիւն էր տեսնում, մի երրորդը ընծաներ էր գնում... բոլոր խանութները ծայրէ ծայր լիքն էին։ Վաճառականները հազիւ հաջ էին կարողանում հասցնել։ Տների մէջ նոյնպէս իրարանցում էր բարձրացել. կահարասիքը դուրս էին թափել, լուսամուտները լւանում էին, սենեակները մաքրում... Մի խօսքով ամենքը աշխատում էին տօները հանդիսաւոր կերպով անցկացնել։

Թիֆլիսի Լ. փողոցի մի մեծ տան ներքնայարկում, որ պատկանում էր Մովսիսեանին, բնակւում էր մի այլի լւացարար իր փոքրիկ աղջկայ հետ։ Միայն նա ոչինչ պատրաստութիւններ չէր տեսնում...

Նրա բնակարանը բաղկացած էր ընդամենը մի փոքր մուտ սենեակից, որին զարդարել նա չէր կարող, որովհետեւ մի ամբողջ շաբաթ հիւանդութեան պատճառով մնացել էր առանց աշխատանքի և այժմ ոչ մի կողակէ չուներ։

Խեղճ կինը ընկել էր մտածութեան մէջ, երբ դուռը բացւեց և նրա եթիսամեայ Նինիկը ներս վազելով բացականչեց. — Մայրիկ, քնչ մեծ կապոցներ բերին Մովսիսեանների մօտ, այդ երեւի ընծաներ են նրանց երեխանց համար...

իսկ դու թէ՛ն էս ինձ ընծայելու: Այդ խօսքերը ցաւ պատ-
ճառեցին մօրը, որովհետեւ նա ոչինչ չուներ, որ ընծայէր
իր աղջկան:

— Սիրելիս, ասաց նա, դու ոչինչ չես ստանալ, որով-
հետեւ ես փող չունեմ:

— Դու փող չունես, զարմացած հարցրեց Նինիկը, ին-
չո՞ւ չունես, իսկ Մովսիսեանները զրտեղից ունենա:

— Ես չըզիտեմ, թէ ինչու չունեմ, դառն ժպիտով աս-
աց մայրը: Երեւի ճակատագիրս այդպէս է որոշել:

Նա փորձեց բացատրել իր փոքրիկ աղջկան, որ կան
հարուստներ և նոյնպէս իրանց նման շատ աղքատներ:
Նինիկը ուշադրութեամբ լսում էր, աշխատելով ըմբռնել
մօր խօսքերը: Շատ բացատրութիւն անհասկանալի էր նրան,
այնուամենայնիւ նա զգում էր, որ մայրը անբախտ է, և
փաթաթելով նրա վզին՝ ասաց.

— Լաւ, մայրիկ, ես ոչինչ չեմ ուզում, ես ուրախ եմ,
որ քեզ պէս բարի, քաղցրիկ մայր ունեմ: Ես կաղօթեմ, որ
դու միշտ առողջ լինես: Այնքան մաքուր և սրտաշարժ էին
երեխայի այդ խօսքերը, որ խեղճ կինը լացակումեց:

— Հոգեակս, ասաց նա, ես կաշխատեմ փող ձարել, որ
քեզ համար լաւ ընծայ գնեմ: Հէնց այս րոպէին կըզնամ
մեր տանտիրոջ մօտ և կըխնդրեմ, որ մի որ գործ տան ինձ:

Սակայն Մովսիսեանների տանը նրան ասացին, որ տի-
կինը այսօր շատ զբաղւած է, չի կարող ընդունել նրան և
Նինիկի մայրը դատարկ տուն վերադարձաւ:

II

Մովսիսեանների տունը մի առանձին հանդիսաւոր կեր-
պարանք էր ստացել: Նրանց մեծ դահլիճի մէջ տեղում
կանգնեցրած էր մի կանանչ եղևնի, զեղեցիկ զարդարւած:
Աստուած իմ, արդեօք ինչ չըկար այստեղ. պէս պէս խաղա-
լիկներ, փոքրիկ գոյնզգոյն դրօշակներ, լապտերներ, ոս-
կեայ ու արծաթեայ ընկոյզներ, պսպղուն գնդակներ, շոկո-
լադեայ, սառնաշաքարից շինած տիկնիկներ և այլն...

Տիկին Մովսիսեանը դեռ շարունակում էր եղևնու ճիւ-

ղերից կապել սեղանի վրայ մնացած առարկաները: Բայց ահա նա կապեց վերջին խաղալիկը, ամրացրեց մոմերը ու գնաց դահլիճի անկիւնը, որպէս զի հեռւից տեսնի, թէ ինչ տպաւորութիւն է անում տօնածառը: Նա կարծես դո՛հ մնաց, որովհետեւ նրա երեսի վրայ երևաց երջանիկ ժպիտը:

Մինչդեռ մայրը աշխատում էր դահլիճում, իննը տարեկան Մարիկը ու վեց տարեկան Արամը նստած էին մանկանոցում և զրոյց էին անում:

Ա Ր Ա Մ

— Ինչո՞ւ մայրիկը մեզ չի թողնում դահլիճը մտնել, հարցնում էր Արամը իր քրոջը: Ես կամենում եմ շատ շուտով տեսնել մեր ընծաները:

— Այն պատճառով, որ աւելի հետաքրքիր է տեսնել տօնածառը երբ նա բոլորովին պատրաստ է և լուսաւորւած, պատասխանեց Մարիկը: Ես չեղում եմ, թէ որքան գեղեցիկ էր մեր անցեալ տարւայ-տօ-

նածառը, իսկ մայրիկն ասում է, որ այսօրւանն աւելի շքեղ է: Այդ խօսքերը աւելի գրգռում էին Արամի հետաքրքրութիւնը և նա անգաղար հարցնում էր.

— Արդեօք ժամանակ չէ, էլ երբ պիտի կանչեն մեզ:

Բայց ժամերը շատ դանդաղ էին անցնում, կարծես օրը վերջ չըպիտի ունենար:

Յուզմունքից երէխաները ամբողջ օրը ոչինչ չըկարողացան ուտել և դէս ու դէն էին ընկնում: Վերջապէս ճրագները վառեցին և կամաց կամաց մանկանոցը սկսեցին հաւաքւել փոքրիկ հիւրերը: Երբ ամենը հաւաքւեցին, աղախինը գնաց դահլիճի լամպաները և տօնածառի վրայի մոմերըն էլ վառեց:

— Երեխէք, պատրաստ է, կարող էք գալ, յանկարծ լսեց տիկին Մովսիսեանի ձայնը և դուռը լայն բացւեց:

Փոքրիկ սրտերը սաստիկ բաբախում էին: Երեխաները մտան դահլիճը: Բազմաթիւ կրակներ, ցոլանալով պծաղան

առարկաների մէջ՝ մի դիւթական աշխարհ էին ներկայացնում:

Մովսիսեանների բնակարանն առաջին յարկումն էր: Պատուհանները բաւականին ցածր էին, այնպէս որ փողոցից երևում էր դահլիճի ներսը:

Երբ տօնածառը վառեցին, լուսաւորւեց նաև փողոցը: Նինիկը իր փոքրիկ պատուհանից նկատեց այդ և դուրս եկաւ փողոց: Պատուհանը դրաւեց նրա ուշադրութիւնը: Նա կպաւ պատուհանի ապակուն, և նայում էր մանկական ուրախ երեկոյթին: Խեղճը չըզիտէր երազի մէջ է, թէ իսկապէս իրական աշխարհում:

Բայց քանի շատ էր նայում, այնքան աւելի և աւելի էր տրտմում... ինչո՛ւ, ինչո՛ւ նա չի կարող մասնակցել այդ տօնին, ինչո՛ւ նա մօտիկից չէ կարող տեսնել այդ կախարդական ծառը, մտածում էր նա: Արտասուքի մի խոշոր կաթիլ նրա աչքից դուրսեց և ընկաւ թշառ աղջկայ կրծքի վրայ:

—Ո՛հ, որքան դեղեցիկ է այս մեծ աստղը... իսկ այն կարմիր դնդակը, տեսնո՞ւմ ես ինչպէս է փայլում, բացականչում էր դահլիճում չարածճի Մուշեղը:

—Օ՛, օ... ինչ ծիծաղելի է այս պառաւը, այստեղ նայիր, այստեղ, վրայ բերեց շատախօս Հեղիկը, ցոյց տալով մի ծիծաղաշարժ խաղալիկ:

—Ո՛ւր է, ո՛ւր է, ինձ էլ ցոյց տւէք, ես չեմ տեսնում, ասաց Մարիկը, բայց լանկարծ նրա հայեացքը ընկաւ պատուհանի առաջ կուչ եկած գունատ Նինիկին:

Մարիկի ուրախութիւնն իսկոյն փոխւեց, նա չըզիտէր, թէ ինչու համար է լաց լինում այդ փոքրիկ աղջիկը, հէնց այն ժամանակ՝ երբ ամենքը ուրախ են: Մի զգացմունք ճնշեց նրա սիրտը:

—Մարիկ, ինչո՞ւ է լաց լինում այն փոքրիկ աղջիկը, կանչիր նրան, ես ցանկանում եմ, որ այսօր ամենքը ուրախ ու երջանիկ լինին:

Տիկին Մովսիսեանը կատարեց Մարիկի ցանկութիւնը և մի քանի ըոպէից յետոյ աղախինը Նինիկի ձեռքը բռնած՝ ներս մտաւ դահլիճը: Փոքրիկ աղքատը ամօթխածութիւնից

կալաւ պատին և չէր ուզում առաջ գնալ: Նա շատ անյարմար էր զգում իրան այդ զարդարեաժ սենեակում և շարունակ իր շուրջն էր նայում, վախենալով որ չըդիպէ այս կամ այն առարկային:

Մարիկը բռնելով Նինիկի ձեռքից, բերաւ նրան դահլիճի մէջ տեղը: Երեխերքը իսկոյն շրջապատեցին նրան:

— Ինչո՞ւ էիր լալիս: Դու տօնածառ չունէս: Ի՞նչ ընծաներ ես ստացել, հարցնում էին փոքրիկ երեխաները ամեն կողմից:

Նինիկը հազիւ կարողացաւ հասկացնել, որ իր մայրը

աղքատ է և այդ պատճառով նա զրկւած է թէ տօնածառից և թէ ընծաներից: Նրա աչքերի մէջ նորից փայլեց մարգարտանման արտասուքը: Երեխէրքը լռեցին և նայում էին փոքր աղքատին:

Մինչև այսօր նրանք տեսել են միայն բաւականութիւն, ուրախութիւն և չրգիտէին որ կան նոյնպէս շատ անբախտ ընտանիքներ, որոնք մինչև անգամ Հացի կարօտ են: Այդ նորութիւնը շատ վատ ազդեց երեխանց տրամադրութեան վրայ: Նրանք համեմատեցին իրանց թանգազին մետաքսեայ շորերը Նինիկի կարկատած զգեստի հետ և սաստիկ ամաչեցին:

Տիկին Մովսիսեանը, տեսնելով որ երեխէրքը տրտմեցին, մօտեցաւ նրանց և առաջարկեց, որ բաժանեն իրանց ընծաները Նինիկի հետ:

Ամենքը համաձայնեցին և իւրաքանչիւրն աշխատում էր որ ուրիշներից աւելի շատ ինքը բաժին տայ:

Նինիկն ամենից շատ ընծաներ ստացաւ, իսկ Մարիկը բերեց իր բոլորովին նոր զգեստը և հագցրեց նրան: Փոքրիկ աղքատին էլ չէր կարելի ճանաչել: Նրա այտերը կարմրեցին, աչքերը փայլում էին... նա բոլորովին կերպարանափոխեց: Շուտով նա մտերմացաւ Մարիկի հետ և ուրախ պտտում էր տօնածառի շուրջը: Իսկ Նինիկն մէջ նորից լսեցան զլարթ ձայներ ու ուրախ քրքիջ:

Երբ տուն գնալու ժամանակը հասաւ՝ երեխէրքը չէին կամենում բաժանւել գեղեցիկ տօնածառից: Միայն Նինիկն էր, որ շտապում էր վերադառնալ տուն, նա պէտք է ցոյց տար մօրը իր նոր շորերն ու ընծաները: Վերջապէս խեղճ կնոջ աղքատ բնակարանն էլ ուրախութիւն տեսաւ: Նինիկը իր մօրն անվերջ պատմում էր տօնածառի մասին:

Կէս գիշերից վաղուց անցել էր, բայց ոչ մայրը, ոչ աղջիկը չէին կարողանում քնել յուզմունքից: Փափուկ անկողնի մէջ չէր քնած նոյնպէս և Մարիկը: Նրա աչքի առաջն էին այդ օրւայ պատկերները. Նինիկի գունատ, խիուր դէմքը, յետոյ նրա երջանիկ կերպարանափոխութիւնը...

Մարիկը մեծ բաւականութիւն էր գգում, որ կարողացաւ այդպիսի ուրախութիւն պատճառել մի խեղճ աղջկայ: Նա այդ գիշերը ուխտեց, որ խեղճերին, չքաւորներին օգնելը՝ իր կեանքի միակ նպատակը և ուրախութիւնը պիտի լինի:

Հ Ր Ե Շ Տ Ա Կ

Տանջւած սրտի խոր խորքերից
Հառաչելով,

Վառ ճակատի այրւածքներից
Յորդ թափելով

Այրող քրտինք. արցունք թա-
փում,

Նա տանջւում է,

Մերթ գէտ երկինք տխուր
նայում,

Նւ երգում է,

Թույլ ձեռները կրծքին դրած,
Սուր թևերը բարձր պահած:

Նա երգում է, յանկարծ լռում,

Նա թռչում է և չի յոգնում.

Իսկ երկիրը նրա երգը

Լուռ լսում է,

Նրա երգը մարդկանց միջին

Սրբանում է:

Նրա ստեղծ կայծ չէ թռչում,

Նրա շորերից կրակ չէ թափւում,
 Այլ նա խոնարհ սլանում է
 Խեղճ հայեացքով
 Դէպի աշխարհ, և երգում է
 Արտասուելով:
 Գանգուրները ծածանւում է
 Արևի տակ,
 Նա սլանում է, նա թռչում է,
 Թռչում մենակ:

Ա. Ա.

Ս Տ Ր Ո Ւ Կ Ն Ե Ր

I

յն օրից, երբ սե մըջիւնները խաղաղութեան դաշն կապեցին իրանց հարեան Արիւնագոյն մըջիւնների հետ, անցել էր մի տարի: Այդ մի տարին նրանց համար մի երանաւետ և երջանկալից ժամանակամիջոց էր: Արիւնագոյն մըջիւնները այնքան մտերմացան սեւերի հետ և սիրեցին սրանց, որ ամեն պատահելիս միշտ «ջան»-ով էին խօսում և միմեանց արևով երգւում էին: Այն ազատւած գերիները, որոնք մի տարի առաջ տանջւում, նեղւում էին արիւնագոյնների մըջնանոցում, այժմ մոռացել էին արդէն իրանց նախկին տարտամ վիճակը: Նրանք բոլորն էլ մեծացել, կազդուրւել և ընտանիքի տէրեր էին դարձել. մինչև անգամ շատերը նրանցից թոռներ էին տեսել: Սեւերի մըջնանոցը այժմ մի բազմամըջիւն, հզօր և հարուստ տէրութիւն էր դարձել: Բոլոր հարեան մըջնանոցները, որ առաջ միշտ ծաղրանքով ու քմծիծաղով էին վերաբերւում դէպի նրանց թույլ և քաջքայլած մըջնանոցը, այժմ մի առանձին ուշադրութեամբ էին խօսում սեւերի հռչակած պետութեան մասին: Բայց այդ մեծահռչակ անունը և երջանկութիւնը երկար չըվայելեցին մեր խեղճ արկածախնդիր սե մըջիւնները. կարճես, սրանց ճակատին գրած լինէր, որ միշտ կրեն հալածանք, հալածանք և հալածանք: Եզը երբ պարարտանում է, գալլերը միշտ սրում են իրանց ատամները: Սե մըջիւնների հռչակն ու համբաւը արդէն հասել էին մինչև անգամ հեռաւոր շէկ մըջիւնների պետութեանը: Շէկ մըջիւնները, որոնց հպարտութիւնը մին-

չեւ եօթներորդ երկինքն էր հասնում, միշտ կրկնում էին իրար մէջ:

—Ի՛, ինչացո՞ւ են սևերը, մենք մի օրում կարող ենք բոլորովին ջնջել նրանց աշխարհի երեսից և փոշի դարձնել նրանց պետութիւնը:

Շէկերի մեծախօսութիւններն էլ հասել էին սևերի մեծամեծների տկանջը: Սրանք մի օր մինչև անգամ ասացին իրանց թագուհուն: Բայց սևերի թագուհին այդ բանին միայն մի հեզնական ժպիտով պատասխանեց:

II

—Չայնդ, քեզ քաշիր, անգգամ...

—Անդգամ էլ ես ու մի քիչ էլ աւել:

—Տօ, ես եմ մեծ, թէ դո՞ւ.

—Ե՛ս, ես...

—Չէ, ես, ես...

Հիմա ընթերցողը կասի—«Տէր ողորմե՛ա, էս թնջ կռիւ է»: Օ՛, այս այնպիսի կռիւ է, որ շատ պետութիւնների անկման և կորստի պատճառ է եղել: Սրա շնորհիւ քանիսք՝ արիւնն է թափւել, քանիսներն են թշուառացել: Սա նման չէ այն աքաղաղների կռիւին, որը մի-ժամից յետոյ դառնում է սիրելիի, սա նման չէ այն կռւարար մտնուկների կռիւին, երբ սկսում են միմեանց մազեր ձգձգել, իրար հայհոյել, քիթ ու պոռնոգ ջարդել և յետոյ կրկին հաշտւել: Այս սարսափելի կռւի անունը, սիրելի ընթերցող, ներքին երկպառակութիւնն է, որ Տէր Աստածը մեզանից հեռու տանի: Բանն այն է, որ սևերի թագուհին երկու նոր գնդապետ է նշանակել, որոնցից մէկը պիտի շտեմարանների վրայ հսկի, իսկ միւսը պետութեան սահմանների վրայ: Այս երկրորդի պաշտօնը աւելի բարձր է համարւում մրջնանոցում: Այդ պատճառով էլ այդ երկու նորընտիր գնդապետները միմեանց միս էին կրծում, որովհետեւ երկուսն էլ ուզում էին սահմանների վրայ հսկել, միշտ լոյս աշխարհք տեսնել, մաքուր օդ շնչել և համայնքի առաջ հսկարտ-հսկարտ շրջել ու ցոյց տալ իրանց մեծութիւնը:

— Ես թագուհուն կը գտնուեմ, ասաց առաջին գընդապետը:

— Ե՛, գնա՛ կորիւր, դու էլ, քո թագուհին էլ... Ես գնդապետ եմ, և իմ գնդի տէրը ես եմ, ես, ոչ թէ քո քաֆթառ թագուհին...

— Ի՞նչ, թէ՛, թէ՛...

— Այո, ես ինձ համար թագուհի էլ եմ, թագաւոր էլ...

Անցաւ մի քանի ընդհատումներ, երկրորդ գնդապետը ժողովեց իր բոլոր գունդը և դուրս եկաւ թիկնաբան: Պառաւ թագուհին կանչեց սպանաց, շատ բարկացաւ նրա վրայ. նա գոռաց խեղճեց, բայց ի դուր: Յետոյ նա զայրացած՝ իր ըմբոստների վրայ, գոչեց.

— Անիծեալ լինի՛ք, հաւի կտցի բաժին դառնաք, տրորւէ՛ք մարդկանց ոտքերի տակ...

III

Երկրորդ գնդապետի ետեւից դուրս եկաւ և առաջին գնդապետը իր գնդով, որ արգելի երկրորդին հսկելու սահմանների վրայ: Բայց երկրորդ գնդապետն էլ ի՛նչ պտուղ էր, որ հեշտ հեշտ գիշանէր: Ծնւտով մօտակա հրապարակի վրայ լսեցաւ մի աղմուկ: Բոլոր մրջինները այս ու այն կողմից դուրս թափւեցան իրանց ծակերից. «Թէ՛ խաբար է, թէ՛ գոչելով և հաւաքւեցան հրապարակի վրայ: Երկու գնդապետները կատաղած արիւնաշաղաղ կծոտում էին միմեանց, իսկ երկու կողմի զօրքերն էլ խառնւել էին իրար: Կռիւր սարսափելի էր: Հէնց դիակներ էր, որ թափթփւում էին: Ահա մտան կռիւ մէջ և միւս գնդապետները իրանց զօրքերով: Սրանցից որը խնամի էր առաջին գնդապետին, որը սանամէր ու քեռի էր երկրորդին: Ամեն մէկը իր մտերիմի կողմն էր պահում: Մրջնանոցում և շրջակայքում էլ ոչ մի հատ մրջին չըմնաց: Մինչև անգամ արտերից երկրագործերն էլ թողին իրանց գործը և եկան, խառնւեցին կռիւ մէջ: Ամբողջ հրապարակը սեպեց էր խփվող մրջիններով: Թագուհին անդադար գոչում էր.

— Լուռ թի՛ւն... հանգստացէ՛ք... հրամայում եմ բոլորիդ

ցրւել... Բայց մըջիւններն այնպէս կատաղած կռուում էին, որ ոչինչ չէին լսում: Նրանց աչքերը այնքան լցւել էին արիւնով, որ իրանց թագուհուն բոլորովին չէին նկատում: Այդ րոպէին մօտակալ ծառից յանկարծ ցած թռաւ մի ագռաւ, մըջիւնների համար մի աժդահայ-հրէշ, որ տեսնելով իրար վրայ կռտակւած մըջիւններին, սկսեց սրանց կտցահարել:

— Ագռաւ, ագռաւ, փախէ՛ք... Լսեցան ամեն կողմից յուսահատական ձայներ: Մըջիւնները սարսափահար փախան այս ու այն կողմը, որը մտաւ չորացած տերեւի տակը, որը թաք կացաւ խոտերի ետեւ, որն էլ քարի տակ: Կռւի հրապարակում միայն մնացին անթիւ դիակներ և արեան գետեր: Այդ կռիւը շատ թանգ նստեց սև մըջիւններին: Նրանք այս բանը հասկացան այն ժամանակ, երբ տեսան, որ իրանց զօրքի կէսը արդէն փչացել և բացի դրանից մեռել է իրանց թագուհին: Բժիշկների ասելով, թագուհին մեռել էր կռւի ժամանակ սրտի պայթոցից:

IV

Միւս օրը սևերի ամբողջ մըջնանոցը և շրջակայքը թնդում էր լաց ու կոծով: Ամենքը յուսահատ և աղիողորմ կերպով ողբում էին իրանց սիրելիների մահը: Նրանցից ումանք զրկւել էին իրանց ամուսնուց, ումանք—որդուց, ումանք—ծնողներից, ումանք—եղբօրից: Ընտանիք չըկար, որ մի կամ երկու անգամ չըլինէր կորցրած:

Խեղճ սև մըջիւնները իրանց փեանքում դառնութիւններ շատ էին տեսել, բայց այս անգամւոնն անտանելի էր, մանաւանդ որ իրանք զրկւելով իրանց թագուհուց, անգլուխ էին մնացել: Հիմա հեռու լինի, հեռու լինի, ստտանի աւանջը խլանայ, եթէ թշնամիներ յարձակւելու լինեն նրանց վրայ, անշուշտ... Ե՛, ինչո՞ւ տխրացնենք մեր սիրտը այսպիսի մռայլ մտածմունքներով: Բարեմաղթենք այս թշուո, որբացած և անտէր մնացած մըջիւններին բարի վախճան. Աստուած սրանց վերջը բարի անի: Յիշում եմ, երբ իմ ծերունի պապս միշտ ասում էր թէ՛ աշխարհս, որ կայ մի չարիք ֆալագ է (անիւ), որ անդադար սլտտւելով՝ կամ դէս

է շուռ գալիս կամ դէնը: Սև մըջնանոցը, որ ինչպէս տեսանք, մի ամենագորեղ, և երջանիկ տէրութիւն էր, իսկ այժմ գլորեւել է դժբախտութեան անդունդի մէջ շնորհիւ իր եսական և յամառ կառավարիչներին: Եթէ ամեն մի մըջիւն իրան մեծ համարի, չըհպատակի թագուհուն, իր ընկերի միսը կրծի, ուրեմն ո՞վ է մեղաւոր, եթէ նրանք իրանց ձեռքով քանդեն իրանց տունը, յետոյ նստեն աւերակների մէջ և շուրջը թնդացնեն ողբ ու հառաչանքով:

V

—Տղերք, արշաւանք. էլ սպասելու ժամանակ չէ, ասաց շէկ մըջիւնների բոլոր զօրքերի հրամանատարը:

Սև մըջիւնների դժբախտութեան և նրանց թագուհու մահւան լուրը արդէն հասել էր շէկերի մըջնանոցը: Շէկերը առանց այն էլ նախանձով և չկամութեամբ էին վերաբերում. դէպի սևերի բարօրութիւնը և հզօրութիւնը: Իսկ այժմ նրանք ուզում են օգուտ քաղել հանգամանքից և տիրապետել տկարացած և անգլուխ մնացած պետութեան:

Գարնանային գեղեցիկ օրերից մէկն էր: Ամբողջ անտառը պծնւած բնութեան կանաչազարդ զգեստով, ժպտում էր իր անուշախօս երգիչների երեսին և կեանք սփռում շուրջը: Արևն արդէն ոսկեղօծել էր ողջ աշխարհը իր ճառագայթներով:

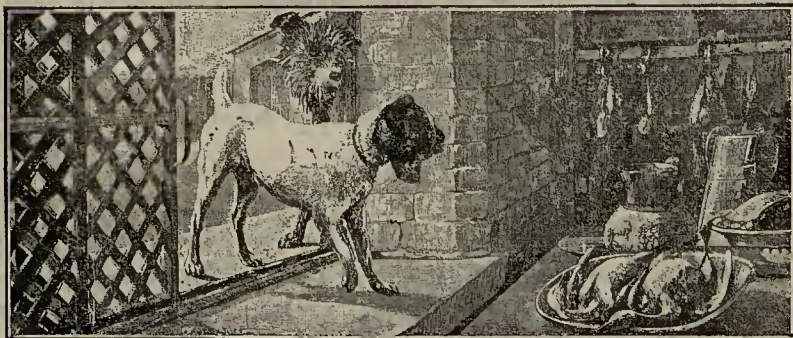
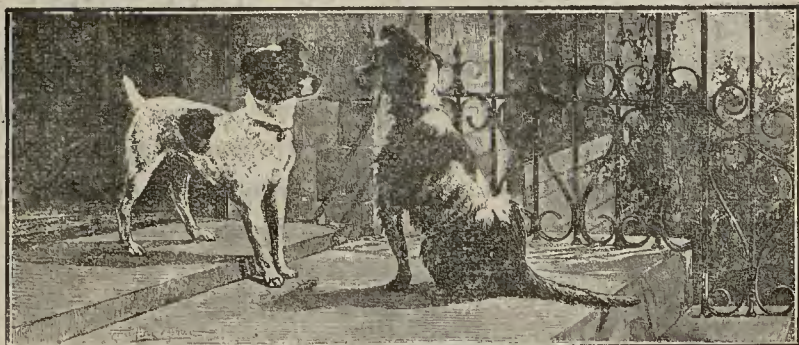
Յանկարծ շէկերի քաղաքի դռներից խումբ-խումբ դուրս թափւեցան զօրքերը և կարգով շարւեցին հրապարակի վրայ. բոլոր զինուորների գէմքի վրայ մի ինչ որ ինքնաբաւականութեան ժպիտ էր խաղում: Ահա մի խոշոր մըջիւն մի խրախուսական հայեացք գցելով բոլոր խմբւած զօրքին, աջ ու ձախ շրջւեց և ձայն տւեց.

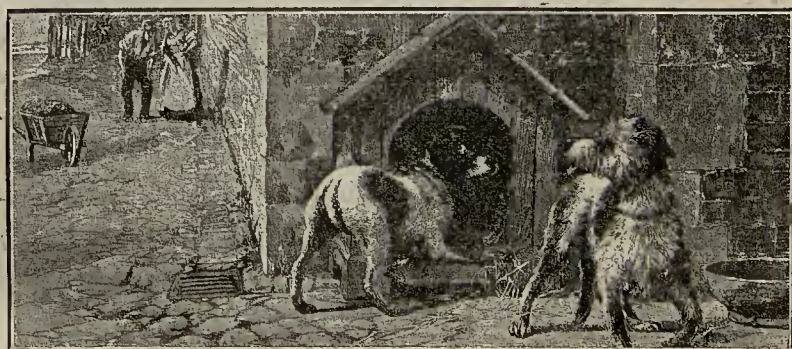
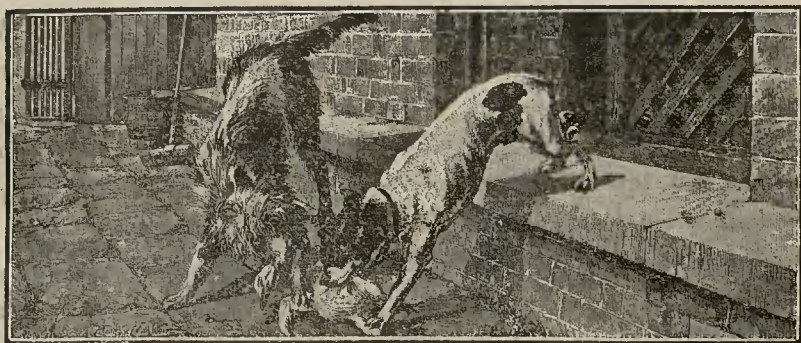
—Առն՛ջ:

Այդ հրամանատարն էր: Սրա խրոխտ ձայնից զօրքերը սկսեցին կտրգով առաջ ընթանալ: Շէկերի մըջնանոցից մինչև սևերի պետութիւնը կրկնէր մօտ երեք ժամւայ ճանապարհ, ճանապարհը շատ խորդուբորդ էր և վտանգաւոր: Զօրքերի

Մ Ր Յ Ա Ն Ա Կ № 1

(Պատմեցէք այս նկարների բովանդակութիւնը)

Մրցանակ ստանալու իրաւունք ունի մեր այն ընթերցողը, որի պատմածը կըտպագրուի «Աղբիւրի» մէջ: Գրածքը պէտք է լինի ոչ աւելի քան 60 տող և պէտք է ուղարկել մինչև փետրուարի 10-ը:

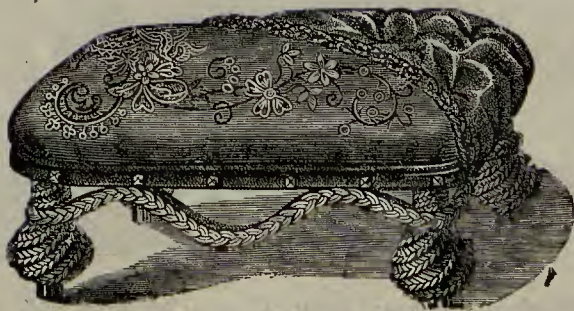
առաջ յանկարծ կամ մի ահագին քար էր տնկուում սարի նման, կամ ահագին փոսեր էին պատահում անդունդների նման, կամ մի որ և իցէ տերեւ էր դէմ ընկնում նրանց քթերին, կամ խոտն էր խանգարում: Տեղ-տեղ էլ ջրեր էին պատահում նրանց: Բայց այս դէպքում մըջիւնները միմեանց կպչելով՝ կամուրջ էին շինում և իրանց վրայով անց կացնում զօրքերին: Սակայն մի փոքրիկ առւակի մօտ, որ նրանց համար մի ահագին գետ էր, ամենքը մնացին շւարած: Կամուրջ շինել իրանցից անհնար էր, որովհետեւ գետը շատ սահանքաւոր էր. նա կատաղի կերպով հոսում էր առաջ, և յորձանք և փրփուր թափելով:

—Տղերք, դուք մի փոքր հանգստացէք, ձայն տւեց հրամանատարը զօրքերին,—իսկ դ՛ո՛ւք, պարոն զօրավարներ և գնդապետներ, հաւաքւեցէք այն ծառի տակ և զինւորական խորհրդի նստենք:

Զօրքերը ցրւեցին այս ու այն կողմեր. իսկ զօրավարները և գնդապետները հաւաքւեցին հրամանատարի ցոյց տւած ծառի տակ և մտայոյզ դէմքով նստեցին խոտերի վրայ:

ՅԱՐ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆՅ

(Կըշարունակւի)

ՈՉՆԻ

Ողնին միջտակեր է. կզակն երկար և դէպի առաջ կորացած, իւրաքանչիւր թաթիկները հինգական մատեր ունին, պոչն էլ կարճ է:

Մարմինն ամբողջովին ծածկւած է փշանման մազերով: Եթէ ուշադրութեամբ քննենք, կրտսենք որ ամեն մի փշանման մազը կազմւած է շատ մազերից, որոնք

միացած են միմեանց հետ:

Ողնին կծկւելով՝ գնդակաձև է դառնում և ինքն իր վրայ թաւալւում. մազերը ցլուում են մորթի ներքև գտնւած մկանունքի շնորհիւ:

Կենդանիի գոյնը խարտաշ է, փորի և կրծքի վրայի մասը շիկագոյն:

Բնակւում է անտառներում և այգիներում, թանձր մացառներում, փայտադէղերի չոր տերեւների ներք և շինում է բոյնը և յարդարում է մամուռներով ու տերեւներով:

Ողնին եթէ վտանգի մէջ է լինում, իսկոյն ցցում է փշանման մազերը. այս պահուն եթէ ջուր ցանւի կենդանիի վրայ, դարձեալ բնական դիրքը կըստանայ:

Սղւէսներն ու շները ոգիի այս յատկութիւնը գիտենալով, գործ են ածում այս միջոցը երբ ուզում են նրան որսալ:

Ընդհանրապէս օրւայ ժամերին չի երևում, սկսում է որսալ վերջալոյսին, ախորժակով ուտում է միջատներ, մի քանի փոքրիկ կաթնաբեր կենդանիներ, մինչև անգամ օձեր:

Էգ ողնիի լղուծեան շրջանը միայն երեք շաբաթ է.
ծնում է երեքից մինչև ութը ձագեր:

Ձմեռ ժամանակ ողնին թմրում է, քնում է և զարթ-
նում մարտ ամսին:

Ողնին էլ խլուրդի նման՝ հալածում են. պետք է իմա-
նալ որ այս օգտակար կենդանին շատ միջատներ, դաշտա-
մկներ և օձեր է ուտում:

Ջրպետք է հալածել, ընդհակառակը պետք է տարածել:

Պարտեզների, այգիների մինչև անգամ շտեմարանների
մէջ եթէ ողնիներ գտնւին, կարող կըլինին մեծ օգուտներ
տալ, որսալով այն տեղերումը գտնւած բոյսերի, ծաղիկ-
ների վնասակար և կրծող կենդանիներն ու միջատները:

ԻՇԽԱՆ-ԲԵՆԻԿ

Հետաքրքրական

ԿՊԱԾ ԵՐԿԻՈՐԵԱԿ-ՔՈՅՐԵՐ

ՐԱԴԻԿԱ ԵՒ ԴՈԾԴԻԿԱ

տեղ Հասաւ, որ նրանց թշուա հալըը ուզեց բանը դրստել, իր ձեռքով կամենալով բաժանել—կտրել կպած քոյրերին:

Աշխարհիս հրաշալիքներից մէկը կտրել է համարել երկու որեակ քոյրերի ծնունդը: Սրանք ծնւեցան 1889 թւին մի փոքրիկ գիւղում՝ Նոսպարայում, որ գտնուում է Բրիտանական Հնդկաստանում Գիւղի բնակիչները տեսնելով սրանց անկանոն ծնունդը, սկսեցին հետեւել ծնողներին, նեղացնել նրանց, նայում էին երկու որեակների վրայ ահով և կասկածով. բանն այն-

Հէնց կտրելու ժամանակ հասաւ ոստիկանութիւնը: Կալած քոյրերին հեռացրին ծնողներէց և դատարանի վճռով նըրանց տեղաւորեցին Ջերազիրնաուտ վանքում, յանձնելով նըրանց բրամիների հովանաւորութեան, որ մեծ յարգ ունի ժողովրդի աչքում:

Կալած քոյրերի անունն է Բադիկա և Դօօդիկա, որ բրամիներն են տւել հետեւեալ պատճառով: Հնդիկների մէջ մի աւանդութիւն կայ ուրիշ երկւորեակ-քոյրերի մասին, որ ապրում էին մի քանի դար սրանից առաջ, և ունէին չորս ձեռք, չորս ոտք և երկու գլուխ:

Ժողովուրդը սկսեց պաշտել նըրանց, և այն վանքը՝ ուր նըրանք ապրում էին, դարձաւ հնդիկների մէջ երկրպագութեան վայր: Այդ քոյրերին անւանեցին Բադիկա և Դօօդիկա և հիմնւած այդ աւանդութեան՝ այդ անուններըն էլ տւին այս փոքրիկ երկւորեակ-քոյրերին:

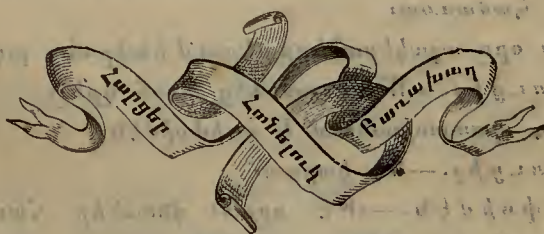
Բադիկա և Դօօդիկա քոյրերը շատ հազւագիւտ են աշխարհիս երեսին. նըրանց մարմինը միացած է իրար հետ մի ամուր և հաստ կրճուկով և մէկ պորտով: Չընայելով սրան, այս երեխաները դուրեկան են, շատ խելօք և իրանց կենդանի դէմքերով և ընդունակութեամբ գրաւում են բոլորին էլ: Նըրանք հինգ տարեկան են, սակայն խօսում են ֆրանսերէն, գերմաներէն և անգլիերէն, սրամիտ են, քաղաքավարի և լաւ բնաւորութեամբ: Նըրանց հոգեկան կեանքը մէկ է, այսինքն՝ մի հոգի երկու մարմնի մէջ. նըրանք միեւնոյն ըօսէին միեւնոյն բանն են զգում: Քաղց և ծարաւ, ուրախութիւն և տխրութիւն արտայայտում են միաժամանակ: Քոյրերը միաժամանակ քնում են, միաժամանակ արթնանում: Յաճախ դըրանցից մէկը ուզում է մի բան ասել և դեռ չըվերջացրած նախադասութիւնը, շարունակում է միւս քոյրը: Նըրանք ապրում են իրար հետ շատ խաղաղ. եթէ երբեմն կռւում են, պատճառն այն է լինում, որ երբ մէկը խաղալիկ կամ քաղցրաւենիք է ստանում և չի տալիս միւսին:

Բժշկական խորհուրդը այն եզրակացութեան եկաւ, որ նըրանց միմեանցից բաժանել անհնար է. նըրանք ուրիշ

կերպ չեն կարող պարել, եթէ ոչ ի միասին, գլխաւորապէս այն պատճառով, որ նրանցից մէկը՝ Րադիկայի սիրտը անկանոն դրութեամբ է, գտնուում է աջ կողմում, իսկ Դօօդիկայի սիրտը կանոնաւոր է: Մինչև հիմա էլ երեւում է կրճուկը (որ միացնում է նրանց) կարմիր բծով, որ հայրը ծնելուց յետոյ կամեցել էր կտրել:

Վերջապէս չի կարելի տեսնել այդ երեխաներին և չը սիրել, այնքան նրանք սիրելի են և դուրեկան: Այժմ այդ երկու երեխաները գտնուում են Թիֆլիսում և զարմացնում այցելողներին:

Ձ Ի Ա Ր Ճ Լ Ի Ք

Ուսուցիչ.—Մեր կեանքում շատ ենք պատահում տխուր ժամերի ու հէնց դուք, սիրելի մանուկներ, ամենքդ էլ ունեցած կըլինէք այդպիսի տխուր ժամեր. ո՞վ կարող է մի օրինակ ասել:

—Թւաբանական խնդիրներ լուծելու ժամերը—պատասխանում է Մարիամը:

Փոքրիկ Պետրոսը թւաբանական խնդիրներ լուծելիս՝ դասատան պատուհանից նայում էր հարեանի տանը:

Ուսուցիչ.—Հը, քնչ դուրս եկաւ, Պետրոս, հարցրեց ուսուցիչը:

Աշակերտ.—Մի կին, եղաւ պատասխանը:

Ուսուցիչ.— Ի՞նչ ձեռունի մեր երկրագունդը:

— Կըր, պատասխանում է Վարդանուշը:

Ուսուցիչ.— Իսկ ո՞վ է հանել այդ եզրակացութիւնը, Սննա:

Ս. Ն. Ն. ա.— Վարդանուշը:

— Ասողիկ, բեր երեսդ լեանամ, ասում է մայրը իր զաւակին, շուտով մեծ մայրը կըգայ:

— Իսկ եթէ նա չըգայ, հարցնում է ծիծաղելով Ասողիկը իր մօրը:

Ա մ ե ն ա կ ա Ր Ճ յ օ դ ւ ա ծ ր:

Ուսուցիչ.— Մի յօդաւած գրեցէք այն նիւթի վրայ, թէ որքան վնասներ հասցրեց մեզ երեկւայ եղանակը, բայց կարճ ու համառօտ:

Միւս օրը աշակերտները բերում են իրանց յօդաւածները:

Ուսուցիչ.— Ո՞վ է ամենից կարճ գրել:

— Ես, պատասխանում է Հռիփսիմէն:

Ուսուցիչ.— Գէ կարդա:

Հռիփսիմէն.— «Թէ որքան վնասներ հասցրեց մեզ երեկւայ եղանակը՝ աննկարագրելի է»:

Հ Ա Ն Ե Լ ՈՒ Կ Ն Ե Ր

Առաջ. Գ. Բ.

1) Երկու վանկից մի բառ գտիր,
Եւ արա ճիշտ երկու մաս.

— Այդ խօսքերին, ծեր, մի լիւր,
Հոգուդ կըտաս մեծ վնաս:

Ամբողջ բառը, հայ ընթերցող,
 Անուն է թանգ հալաւի,
 Ով գրականում ունի շատ փող՝
 Տան համար թող գնի:

2) (Ժողովրդական)

Հանք մը ունիմ հանա-հանա,
 Կոտոշները մարխանա,
 Կաթնաղբիւրէն ջուր կըխմէ,
 Զորէն ծովէն ձէն կըհանէ:

Բ Ա Ռ Ա Խ Ա Ղ

Ես այս տարի մի համար
 «Աղբիւր» առայ ինձ համար:

Շատ անվախ և քաջ այլը
 Ներս կըմտնի այս մուժտ այլը:

Երբ որ գայ ամիսն մարտ՝
 Ես պիտ զուրս գամ քո գէմ մարտ:

Մենք ծախում ենք շատ կերպաս,
 Հայր իմ, մի վախի՛ր, կեր պատ:

Մեր ծառի վրայ կայ ցին,
 Խոկ ծառի տակը — կացին:

Այս գիշեր եկաւ կարկուտ,
 Երբ հաւի առաջ կար կուտ:

Սպիտակ ծովում կայ մի կէտ,
Մէջքին ունի մի սև կէտ:

ձաշը կերայ—շատ եմ կուշտ,
Հայրիկ, չըգամ ես քո կուշտ:

Ես համ զգում եմ, համ չէ,
Բայց զգացածս հոտ է—համ չէ:

Մի գործ ունիմ շատ յաջող,
Թշնամիք—շան պէս հաջող:

Դու ունիս մի շատ մեծ «ԵՍ»,
Մի փքւիր, գիտենք մեծ ես:

Մենք գնացինք Մուղնի ուխտ,
Այնտեղ տեսայ մի մեծ ուղտ:

Մեր Թիֆլիսում շատ կայ ցաւ,
Խօլերան երկար կացաւ:

Այստեղ կայ մի խեղճ կատու,
Թէ որ քեզ մօտ հաց կայ—տու:

Գ. ԲԱՔ.

ԱՂԲԻԻՐ-ՏԱՐԱՋԻ ՆԻԻՐՈՂՆԵՐ

«Աղբիւրի» ներկայ 1895 թւականի ամբողջ տարւայ ծախքը սիրալիր նւիրաբերել են Շուշուց՝ տիկնայք Զառի Արզումանեան, Նունէ Դահնազարեան, Գայիանէ Աթաբէգեան, Փեփրոնէ Իւզբաշեան, Սառա Գեանջեցեան, Մարիամ Իւզբաշեան, Զաւահիր Աղամալեան, Մինա Աղամեան, Աննա Յակոբեան, Սոֆիա Մելիք-Դահնազարեան, Աննա Օհանեան, Մատիլդա Խաչեան և օրիորդներ՝ Վարսենիկ Զաքարեան, Փեփրոնէ Հախումեան, Անթառամ Կրասիլնիկեան, Եսթեր և Սաթենիկ Գեանջեցեաններ, Վարսենիկ Մելիք-Ստեփանեան ու Հինգ տիկիներ, որոնց ստորագրութեան տեղը նշանակւած են «անյայտներ»:

Տիկին Հռիփսիմէ Ղուկասեան նւիրել է «Աղբիւրի» ներկայ թւականի 3 օրինակ՝ թողնելով խմբագրութեանս տնօրէնութեան, որ ուղարկում ենք, 1) Լազոդաղ՝ Հայ զինւորներին (Лазод. рез. пѣх. полкѣ). 2) Գետաշէնի Հայոց գիւղ. ուսումն., 3) Վարդաշէնի Հայոց ուսումն.: Տիկ. Նատալիա Կրասիլնիկեան՝ Աղբիւր և Տարազ մի մի օր. Ռէշտի Հայոց ուսումնարանին: Բժշկապետ պ. Վահան Արծրունի՝ Աղբիւր և Տարազ մի մի օր. Նոր-Բայազէտի Հայոց ուսումնարանին: Պ. Մ. Բունիաթեան՝ Աղբիւրի մի օր. Չանանաբ գիւղի ուսումն.: Պ. Կոստանգին Կրասիլնիկեան՝ Երկու օր. Աղբիւր և Տարազ. 1) Հայոց Բարեգործ. Ընկ. Շուշուայ ճիւղի գրադարան-ընթերցարանին, 2) Ժէնևի Հայ ուսանողութեան գրադարանին: Պ. Դաբրիէլ Մ. Պօպով՝ Աղբիւր և Տարազ մի մի օր. Ն. Նախիջևանի ու. Համբարձման եկեղ. ծխ. ուսումն.: Տիկ. Շուշանիկ Սոլիսեանեան՝ Աղբիւր և Տարազ մի մի օրինակ Հանգամէջի (Օրդուբադ) Հայոց ուսումն.: Պ. Սերովբէ Յ. Զորչոփեան Աղբիւր և Տարազ մի-մի օր. Ն. Նախիջևանի Թէոդորոս եկեղ. ծխ. ուսումնարանին: Պ. Մ. Զուրաբեանց՝ Աղբիւր և Տարազ մի մի օրինակ Ղզլարի օրիորդաց ուսումնարանին:

Մ Ե Ր Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ո Ղ Ն Ե Ր Ի Ն

Տասնեւերկու տարի սրտնից առաջ լոյս տեսաւ «Աղբիւրի» առաջին համարը: Այն ժամանակ հայերիս մէջ համեմատաբար շատ քիչ էր տարածւած ընթերցանութիւնը: Իսկ հայ մանուկը համարեա ոչինչ չունէր կարգալու, եթէ չըհաշւենք երկու գեղեցիկ պատկերազարդ գրքոյկները, որ լոյս էին տեսել հանգուցեալ Նատալիա Տէր-Մարկոսեանի թարգմանութեամբ:

Այդ ժամանակ, ընթերցող, հայերիս մէջ պատկերազարդ պարբերական հրատարակութիւն նոյնպէս չըկար: Հայր իր դործիչներէ, իր հայրենիքի տեսարաններէ պատկերներ դժարութեամբ կարող էր ունենալ, այն էլ ձեռք բերելով դանազան լուսանկարներից, որոնցից շատերն այնքան աղաւաղած էին, որ բնականին հազիւ էին նմանում:

Այսպիսի մի ժամանակ մենք ձեռնարկեցինք հրատարակել «Աղբիւր» պատկերազարդ մանկավարժական ամսագիրը: Սկզբումը մենք ունէինք ընդամենն 28 բաժանորդ, բայց բայց շատ շուտով մեր բաժանորդների թիւը հասաւ հարիւրների և վերջը հազարների: Ռուսա-Հայաստանի որդիւղը, գաւառը, կամ քաղաքը մտնէր, դուք կըգտնէք «Աղբիւրի» հատորները և նրա գեղեցիկ ու օգտակար պրէմիաները—նկարներ, պատկերներ մեր դործիչ-

ների, մեր տեսարանների և գեղարւեստական ձեւերնեւերի յատուկ պատճեններ:

«Աղբիւրը» շատ շուտով սիրելի դարձաւ հայ մանուկին և նա իր վիշտն ու ուրախութիւնը «Աղբիւրի» էջերի մէջ գտնում էր արտայայտւած:

Այսօր «Աղբիւրը» ունի հասունացած երիտասարդների մի մեծ թիւ, նրանցից շատերն արդէն կեանքի անիւն են սկսել պտոյտ տալ: Հայ մատաղահաս օրիորդները, որոնք «Աղբիւրի» ասիւրին, նրա դալար մարդագետնում ճեմել են տարիների ընթացքում, սնել և մեծացել, այսօր արդէն նրանք մայրեր են և լաւ մայրեր: «Աղբիւրով» սնւած և հասունացած մեր սաների համար մենք ունինք արդէն «Տարազ» պատկերազարդ շաբաթաթերթը, իսկ նորաբողոք հայ սերունդը մինչև «Տարազին» հասնելը՝ միշտ կունենայ «Աղբիւրը», որի ակները մաքուր են, ջուրը յստակ և ասիւրը միշտ դալար:

Շատերի ցանկութիւնն ու առաջարկութիւնը կատարում ենք և ներկայ Ռեւից սկսում ենք «Աղբիւրին» կից հրատարակել և նրա Բ. Բաթինը, Բայց որպէս զի մանուկների բաժնից չլինի այդ յաւելումը, այդ պատճառով ինչպէս տեսնում են մեր ընթերցողները, «Աղբիւրի» դիւրը սրդէն մեծացրւած է:

ԳՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

I

Դպրոցական կեանքը տրամադրում է մանկան մի շարք տկարութիւններ:

Ձանազան երկրներում արած զննումները ցոյց են տւել, որ ուսումնարանական մանուկների մի զարմանալի մեծ տոկոս զանազան հիւանդութիւնների և տկարութիւնների են ենթարկւած: Մի քանիսները պնդում են, որ եթէ լաւ քննելու լինենք, կը տեսնենք որ ուսանող մանուկները և պատանիները՝ կէսից շատ աւելին՝ սակաւարիւն են:

Դպրոցական կեանքը, մանաւանդ մերը, թէ չէնքի, թէ նստարանների, թէ դասատուութեան ձևի անկանոնութիւններով մանուկներին այնպիսի անյաջող պայմանների մէջ է դնում, որ նրանց կազմաձքը թուլանում է. և նրանք տրամադիր են դառնում դէպի զանազան տկարութիւնները:

Կայ այսօր մի ընդարձակ դիտութիւն, որը անւանւում է «դպրոցական առողջապահութիւն» և որի նպատակն է յարմարեցնել դպրոցը մանկան, որպէս զի կարելիին չափ յաջող պայմաններում պահել նրա փափուկ օրգանիզմը: Այս դիտութիւնը հեշտ պահանջներ է առնում թէ դպրոցի շէնքից, թէ նստարաններից, թէ դպրոցի կարգերից, թէ դասատուութեան ձևից: Դպրոցի վրայ մի ահադին

բարոյական պարտք է դրւած — բաւականութիւն տալ այս պահանջներին: Նա պատասխանատու է իր սաների առողջութեանը այն խանգարումների համար, որոնք առաջանում են ուսումնարանների անյարմարութիւններից:

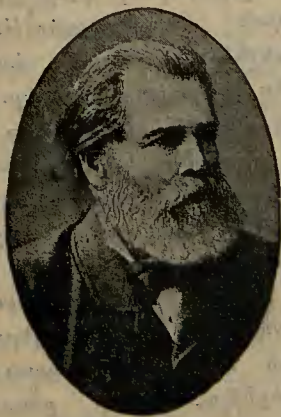
Ժամանակ է աղէէն, որ մեր դպրոցների ղեկավարները սկսեն լուրջ վերաբերւել դէպի դպրոցական առողջապահութեան պահանջները և դպրոցը ճանաչէր իր պարտքը դէպի այս նորարարող ժողովուրդը, որոնք իրանց խնամքին են յանձնւած: Պէտք է հասկանալ վերջապէս, որ ուսումնարանն իրաւունք չունի այնպիսի պայմանների մէջ դնել մանուկներին, որ նրանց առողջութիւնը որ և է կերպով վնասի և մի քանի այլուրէն սովորեցնելու համար քայքայի նրանց առողջութիւնը:

Իմ բժշկական — առողջապահական հսկողութեան ներքոյ ունեւալով մի քանի հայ ծխական դպրոցներ՝ իրանց բազմաթիւ աշակերտներով և աշակերտուհիների, ես կարողացայ այս երկու տարւայ ընթացքում մօտ ծանօթանալ թէ մեր դպրոցների առողջապահական կամ աւելի ճիշտ ասած, հակաառողջական պայմաններին և թէ մանուկների առողջութեանը: Նւ եկայ այն եզրակացութեան, որ թէ դպրոց-

ները և թէ աշակերտները անդադար բժշկական հսկողութեան են կարօտ: Եւ պէտք է ուրախութիւնով յիշատակել այս, որ պահանջը սկսում է և որ արդէն՝ թիֆլիսի շատ դպրոցներ զգացել են բժշկական հսկողութեան անհրաժեշտութիւնը և ունին իրանց բժիշկները:

Յանկալի է, որ մնացած ուսումնարաններն էլ հետևէին սրանց նպատակին՝ յանուն մեր խեղճ երեխաների առողջութեան:

ԲԺՇԿ. Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԾԵՐԵՆՅ

(ՌԱԿՏՈՐ ՅՈՎԱԷՓ ՇԷՄԱՆԵԱՆ)

Հայ կաթոլիկ ծնողների որդի, Շիշմանեան ծնւել է Կ. Պօլսում 1822 թ. սեպտեմբերի 16-ին: Ուսում ստացաւ Վենետիկի Մըլիթարեան դպրոցում: Եւ երբ ավարտեց ուսումը, 1837 թւին միւս աշակերտների նման կրօնաւոր չըգառաւ, ինչպէս օր. նրա դասարնիկը Ալիշանը, այլ վերադարձաւ Պօլիս, ուր ստացաւ

ուսուցչի պաշտօն մի դպրոցում: Շիշմանեան, ուխտած լինելով նւիրել իր ազգի ծառայութեան, վաղուց փափագում էր տեսնել Հայաստանը, ուսումնասիրել հայկական կեանքը բուն հայրենիքում: Այդ միտքը նա իրագործեց 1843 թւին: Մի ամբողջ տարի ճանապարհորդեց Թուրքաց Հայաստանում, մօտիկուց ծանօթացաւ ժողովրդի կեցութեան, տեսաւ պատմական յիշատակարանները, ապա ուսանական Հայաստանով վերադարձաւ Պոլիս առանց նիւթական որ և է միջոցի, և ապրուստ գտնելու համար երբեմն ուսուցչութիւն էր անում, իսկ մի ժամանակ դեղագործի աշակերտ էլ դառաւ: 1848 թ. գնաց Պարիզ, Մուրատեան վարժարանի ուսուցիչ: Այդտեղ մնալով հինգ տարի, նա, այն ժամանակ արդէն 26 տարեկան երիտասարդ, գրեց համալսարանում, լսում էր բժշկականութեան դասախօսութիւնները, շարունակելով իր պաշտօնը Մուրատեան վարժարանում: Ստանալով դոկտորութեան վկայական, 1853 թ. վերադարձաւ Պոլիս: Այդ ժամանակները Պոլսի կաթոլիկ հայերը զբաղւած էին Հասունեան և Հակահասունեան կուսակցութիւնների տաք վէճերով: Հասունեանները աշխատում էին որ հայկաթոլիկ եկեղեցին միանդամայն ձուլւի լատին եկեղեցու հետ. իսկ հակառակ կուսակցութիւնը, որ

կոչւում էր հակահասունեան; Գիմարում էր այդ ջանքերին, պահանջելով որ եկեղեցին մնայ ազգային սկզբունքներէ վրայ: Այս կուսակցութեան ջերմ կողմնակից դառաւ Շիշմանեան և գործում էր թէ խօսքով և թէ գրչով: Մի ժամանակ նա այնքան ոգեւորեց այդ կրօնական պայքարով, որ համարեա ամբողջ Հակահասունեան կուսակցութեան պարագլուխը դառաւ: Սակայն կրօնական այդ գործը բաւականութիւն չէր տալիս Շիշմանեանին. նա ձգտում էր ժողովրդական մի գործ սկսել և շուտով իր բարեկամ Գրիգոր Օտեանի հետ հիմնարկեց մի բարեգործական ընկերութիւն, որի նպատակն էր լուսաւորութիւն տարածել և ժողովրդի տնտեսական գրութիւնը բարւոքել թիւրքաց Հայաստանում: Նախ և առաջ գործը պիտի սկսէր Կիլիկիայում: Տեղական պէտքերն ու պայմանները ուսումնասիրելու համար Շիշմանեան զնաց Կիլիկիա. այդտեղ ընկերութիւնը կամենում էր հողեր, տներ, գաղթականութիւն հաստատելու համար, այլ և բացանել երկրագործական դպրոց: Հասունեանները, իրանց հակառակորդին ոչնչացնելու համար, այլ կերպ բացատրեցին կառավարութեանը Շիշմանեանի ուղեւորութիւնը. նրանք ուղղակի յայտնեցին որ Կիլիկիայում յեղափոխութիւն պատրաստելու

միտք ունի ընկերութիւնը: Շիշմանեան 1863 թ. վերադարձաւ Պոլիս և ընկերութիւնն այդպիսով ոչնչացաւ: Այդ ժամանակ նա աւելի ևս խիստ կերպով սկսեց հարածել իր անազնիւ հակառակորդներին լրագրական յօդւածներում, որոնց տակ դնում էր «Մերենց» ստորագրութիւնը: 1875 թ. նա նոր էր ստանձնել հայ կաթողիկ մի դպրոցի տեսչութիւնը, երբ կառավարութիւնը, որ վաղուց կասկածոյ աչքով էր դիտում նրան, մի ինչ որ պատրակ գտնելով, աքնորեց նրան Կիպրոս կղզին: Այդտեղ ահա, աքնորի դառն օրերում, հեռու աշխարհային աղմուկներից, Մերենց գրեց այն պատմական վէպերը, որոնք նրա անունը հուշակեցին: Կիպրոսից մօտ էր Կիլիկիան, այն երկիրը, ուր նա կամենում էր տնկել խաղաղ առաջադիմութեան սերմեր: Եւ նա իր գրիչը նւիրեց առաջ այդ երկրին, նրա անցեալ պատմութիւնից հիւսելով մի գեղեցիկ վէպ, որի անունն է «Թորոս Լևոնի»: 1879 թ. տակեց Թիֆլիսում նրա միւս պատմական վէպը՝ «Ներկունք Թ. դարու», որ նրա գրածների մէջ ամենալաւն է համարւում: Ներորդ պատմական վէպը, որ գրել է Մերենց, է «Թեոդորոս Ռչտունին»: Դրանով էլ վերջանում է նրա գրական գործունէութիւնը: Երեք վէպերն էլ շատ լաւ ընդունելութիւն գտան:

ընթերցողներին կողմից: Վերկուսն-
քի մէջ նա բաց է արել ժողո-
վրդի նշանակութիւնը հայրենիքի
ազատութեան գործում. և նրա
ստեղծած ժողովրդական հերոսը,
Սասունի Յովնանը, իբրև մի ամ-
բողջացրած, խոշոր տիպ, իրան
ստեղծողի անունը պիտի փա-
ռաւորի ամեն անգամ, երբ բաց-
ւի ընթերցողի առաջ: Նա պատ-
մութեան էջերի վրայ կանգնած
մի հսկայական բողոք է այն կար-
գերի գէմ, որոնք տիրում էին հայ
իշխանների մէջ և կործանման ծայ-
րին հասցնում օտարի լուծի տակ
հեծող երկիրը: Մինչդեռ արաբնե-
րը քանդում, տակն ու վրայ էին
անում երկիրը, նախարարները
միմեանց գէմ թշնամութիւններ
էին անում և ամենեւին չըմտա-
ծելով միահամուռ, համերաշխ
ընդդիմադրութեան մասին, աշ-
խատում էին հաճոյանալ արաբ
իշխաններին: Նւ ամօթահար եր-
կրի պատիւը պահպանելու հա-
մար՝ Սասունի ձիւնապատ կա-
տարներից դաշտ է իջնում իր
մարդկանց հետ բռի և անտաշ
լեռնական Յովնանը, որ, սակայն
ունի սիրող և ազնիւ սիրտ և
որը, հանդիպելով վէպի միւս
համակրելի հերոսին, երկտասարդ
իշխան Գուրգէն Արծրունուն, ա-
սում է լեռնականի պարզութեամբ
այն միանգամայն անսխալ խօս-
քերը, թէ հայ աղնւակաւնութիւնը
կործանում է Հայաստանը: Հէնց
այդ միտքն էլ հաստատում է
ամբողջ վէպը:

Ծերենցի թէ այս և թէ միւս
երկու վէպերը կարդացում են
մեծ հետաքրքրութեամբ: Նա դի-
տէ ոգևորւել, ունի նկարագրու-
թեան գեղեցիկ ձիւք, պատկե-
րացնում է տիպեր մի առանձին
հմտութեամբ: Նւ իւրաքանչիւր
սողը ներշնչում է մի պատկա-
ռանք գէպի պատմական գեղե-
ցիկ գործիչները:

1878 թ. Ծերենց վերադարձաւ
աքսորից: Հայաստանի սովի ժա-
մանակ նա զնաց աղէտի տեղը,
օգնում էր թշուառ սովատանջնե-
րին ոչ միայն իբրև բժիշկ, այլ և
իբրև մի կրթւած, հայրենասէր
մարդ:—Տաճկական Հայաստանից
նա ուղիղ զնաց Թիֆլիս, ուր
անցկացրեց իր կեանքի մնացած
մասը: Այստեղ նա ուսուցչու-
թիւն էր անում Ներսիսեան
դպրոցում, երբեմն զրում էր
յօդւածներ, կարդում էր դասա-
խօսութիւններ: Իր պաշտած մի-
ակ դաւակի, Թադուհու, մահը
վերջնականապէս փշրեց ծերու-
նու առանց այդ էլ թուլացած
ոյժերը: Նա կարճ ժամանակով
զնացել էր Պոլիս, երբ այդ թըշ-
ւառութիւնը տեղի ունեցաւ Կով-
կասում (այստեղ էր ամուսնացել
նրա աղջիկը): 1887 թ. նա շտա-
պեց Թիֆլիս վերադառնալ. եր-
կար ժամանակ հիւանդ պառկած
էր և 1888-ի մարտի 17-ին մեռաւ:

ՐԱՖՖԻԻ ՅՕՔԵԼԵԱՆԻ ՆԻԷՐ

1884 թվին Րաֆֆիի յօթեկեանի առթիւ Վանի հայ երիտասարդութիւնը պատրաստել էր մի արծաթէ թանաքաման իր գրչով. բայց զանազան հանդամանքների շնորհիւ մինչև այժմ մնում էին այդ նւէրները Վանում: Սալմաստի թեմական տեսուչ պ. Ա. Աւետիսեանի աշխատութեամբ վերոյիշեալ նւէրները փոխադրւած են եղել Վանից Սալմաստ, իսկ այնտեղից պ. Աւետիսեանն ուղարկել էր Ս. Եջմիածին: Այս օրերս պ. Խորէն Խրիմեանի ձեռքով ստացանք այդ թանաքամանը, որ շինւած է շատ նուրբ և գեղեցիկ ծաղկանկարով: Նրա մի երեսին գրւած է Վանի հայ երիտասարդներէն Րաֆֆիին իր յօթեկեանի առթիւ, իսկ միւս երեսին «1884, փետրւարի 16». թանաքամանի երկու կողմից քարշ են տւած երկու զոյգ շղթաներ...

«Կայծերի» հեղինակը իր կենդանութեան ժամանակ բախտ չունեցաւ ստանալու այդ նւէրը Ասլտնի, Կարոյի, Սագոյի աշխարհից: Իսկ նւաստս, ստանալով այդ նւէրը, պարտաւոր եմ համարում ինձ գետեղել նրան Րաֆֆիի յօթեկեանի առթիւ ըստացած միւս նւէրների շարքում ամենապատւաւոր տեղը և հրապարակով յայտնել իմ խորին շնորհակալութիւնը Վանի հայ երիտասարդութեանը՝ իր այդ համակրական զգացմունքի արտայայտութեան համար, և այն յարգելի պարոններին, որոնք աշխատել են ազատել այդ պատանդը և հասցնել մեզ:

ԱՅՐԻ ԱՆՆԱ ՐԱՖՖԻ

ԴԱՌՆ ԵՐԵՒՈՅԹՆԵՐ ՄԵՐ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀՈՒՄ

Արձանագրում ենք մի տխուր փաստ. ներկայ յուսեարից հայերի մէջ յայտնի մանկավարժ պ. Սեդրակ Մանդիհեան թողեց մանկավարժական ասպարէզը: Սա երրորդ մանկավարժն է, որ իր սիրած ասպարէզը թողնելով՝ ստիպւած է մասնաւոր դործեր ստանձնել: Պ.պ. Արիսողոմ Յովհաննիսեան, Յովհաննէս Զիդեանեան նոյնպէս ստիպւած՝ քանի տարի է արդէն՝ հեռացած են մանկավարժական ասպարէզից:

Յաւալի է, որ հայ դպրոցական գործունէութեան անդաստանը այդքան անհիւրընկալ է, մերձեւանց այն էլ՝ սակաւաթիւ գործիչների համար:

Մեր Ղազարոս Աղայեանց, մանուկներից սիրւած և պաշտւած մանկավարժ-բանաստեղծ առանց պաշտօնի է, նա էլ երեի ստիպւած կըլինի ընկճել դառն հանգամանքների առաջ և իր ազարակը քաշւել:

ՄԵՐ ՈՒՍԱՆՈՂ ՍԵՐՆԴԻ ԶՂԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Դուտոր Ա. Ս. Վիրենիուսը նորերս մի հետաքրքրական գեկուցում արաւ: Նա իր դիտողութիւնների հիման վրայ, գալիս է այն եզրակացութեան, որ դըպրոցը աշակերտների ջղայնութեան գլխաւոր պատճառներից մէկն է: Պ. գեկուցանողը մի տարւայ ընթացքում դիտել է 367 աշա-

կերտները և վերջ ի վերջոյ պըն դում է, որ դպրոցը մեծ ազդեցութիւն ունի երեխաների հոգեկան զաշխարհի վրայ: Այդ 367 աշակերտներից 27⁰/₀ արդէն քայքայւած ջղերով էին, ըստ որում ջղայնութեան ամենամեծ աստիճանը նկատուում է 18 տարեկան հասակի աշակերտները մէջ, իսկ ամենափոքրը — 12 տարեկանները մէջ:

101 հոգուց մի այն 17 հոգի էին ազատ ընդհանուր օրգանիզմի քայքայուածից, իսկ մնացեալը առժոռմ էին անկանոն մարսողութեամբ, անկանոն քնով, լուսնոտութեամբ, կրծքի հիւանդութեամբ, սրտի բարախուժով, ականջների ծանրութեամբ և այլ հիւանդութեամբ:

ԹՈՒԼԱՄԻՏՆԵՐԻ ԴՊՐՈՑ

Հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներում ներկայումս կան 18 հասարակական դպրոց, որոնք պահուում են կառավարութեան հաշուով: Այդ դպրոցներում սովորում են 6,000 աշակերտ երկու սեռի: Դասատուները թիւը 152 է. բացի դրանցից դպրոցներում կան և 177 վերակացու-դաստիարակներ: Թուլամիտների դպրոցների պրօգրամը, ի հարկէ, բոլորովին տարբեր է միւս դպրոցների պրօգրամից: Բայց և այնպէս՝ դպրոցների նպատակն է տալ աշակերտներին այնքան ուսում, որքան մատչելի է նրա թոյլ մտքին և համակացողութեան:

Վերոյիշեալ դպրոցները ունէին 8 միլիօն ըուբլու կարողութիւն, որից 1893 թւին ծախսել են 2,822,240 ըուբլի. 10 մասնաւոր թուլամիտների դպրոցում կըրթւել են 400 հոգի:

ԾԱՂԻԿՆԵՐԻ ՀՈՏԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ
ՁԼԵՐԻ ԵՒ ԶԱՅՆԻ ՎՐԱՅ

Վաղուց է, ինչ գոյութիւն ունի այն կարծիքը, որ ոչ միայն հիւանդներին, այլ և առողջներին էլ վնասակար է ծաղիկների հոտը:

Ջղային և սակաւարիւն մարդիկ իսկապէս չեն կարողանում տանել ծաղիկների հոտը, ուստի և չըպէտք է նրանք իրանց ննջարանում ծաղիկներ պահեն: Դոկտօր Ժօալը իր «Des edeurs et de leur influence sur la voix» գըրքում ասում է, որ ծաղիկների հոտը ազդում է ոչ միայն ջղերի, այլ և ձայնի վրայ էլ: Բժիշկ Մէկէնզլին, Օդիէն և մուզիկայի պրոֆեսօր Հուգէնհէյմը խորհուրդ են տալիս երգիչներին չըպահել իրանց ննջարանում, մանաւանդ մանուշակ, որի հոտը աւելի վատ է ազդում ձայնի վրայ: Պարիզի օպերային խմբի կառավարչուհի տիկ. Րիշարը խտիւ արգելում է իր աշակերտուհիներին անուշահոտ օձանելիքներ գործածել: Բժիշկ Բերտրանը և Գալեարը շատ անգամ են դիմել իրանց համոզեցուցիչ խորհուրդներով թատրոնական վարչութիւններին, որ հեռացնեն արտիստների առանձնասենեակից ամեն տեսակ ծաղիկներ, օրինակ

բերելով այն երգիչներին, որոնք հոտ քաշելով իրանց ծաղիկ փնջերը՝ յանկարծակի կորցրել են իրանց ձայնը։ Սրա նման մի դէպք էլ պատահել է երգչուհի Մարիամ Զասսին, որն օսկերային թատրոնի բեմի վրայ մօտեցրեց երեսը գեղեցիկ մանուշակի փնջին և իսկոյն ձայնը այնքան կորցրեց, որ նա չըկարողացաւ մինչև անգամ լրացնել իր երգը։ Զայնի համար մանաւանդ պնասակար են մեխակը և յասմիկը։

ՀԱՐԻՐԱՄԵԱԿ

Ներկայ յունաւոր Գլին լրացաւ «Խելքից պատուհաս» պէնսի ռուսաց տաղանդաւոր թատերագիր Ի. Ն. Գրեբօեղովի ծննդեան հարւելում։ Նշանաւոր հեղինակը իր այդ աշխատութիւնը դրել է Թիֆլիսում և այդ միակ դրամադրոյ անմահացրել է իր անունը դրական աշխարհում։

Այդ օրը քաղաքիս Մթածմինդա լեւան վրայ ս. Դաւիթ եկեղեցում, ուր թաղած է Գրեբօեղովի, հոգեհանգիստներ կատարւեցին Թիֆլիսի տիկտիկ ընկերութիւնը և մամուլի ներկայացուցիչները կողմից։ Վեհափառ Վաթիկանի կողմից ներկայ էին հոգեհանգստեան կիւրեղ եղիս-կոպոսը և բարեշնորհ Նախապետ վարդապետը։ Եկեղեցին և բազը լեքն էր մեծ և ընտիր ժողովրդով։ Վրաց քահանան մի շատ ազդու ճառ լսօսեց վրաց լեզուով։ Այդ օրը արտիստիկ ընկ. անդամները լաւագոյն ոյժերը ներկայացրին «Խելքից պատուհաս» պէնսին։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Ինչպէս յայտնի է, Քամոյենց եկեղեցու հաշուով Գերմանեայում մօտ 9000 բուրլի ծախսով ունել էին եր-

կու ձեմարանաւոր նարկաւազ։ Դրանցից մէկը արդէն վարդապետ է ձեռնադրւած, իսկ մեւոր Գէորգ սարկ. Զեօրեքէան, կէս տարի ձեմարանում ուսուցչութիւն անելուց յետոյ, ուր նա կարողացել էր աշակերտներէց վանքի համար շատ գեղեցիկ երգերիկ խումբ պատրաստել և սերւած էր աշակերտներէց, այժմ գնացել է Նոր-Նախիջևանի ս. Խաչ վանքի մարան։ Պէտք է ցաւել, որ հասարակութեան հաշուով պատրաստած մի անձ այսօր անգործունէութեան է մատնւած։

Թիֆլիսում քանի օր հէւր մնալով՝ երեկ էջմիածին գնաց երկտասարդ ուսումնական վարդապետ Մեսրոպ Տէր-Մովսէսեանը, որը չորս ամիս ճանապարհորդում էր արտասահմանում, առանձին հրաւերով ներկայ գտնւելով Խնսբուղի անտօրօյօղ գիւղի և Ժենեկ արեւելագէտների կոնգրեսներին։ Նա վանքում միաբան պիտի մնայ։ Մենք կարծում էինք հասարակութեան հարկաւոր են դրանց նմանները գործունէութիւնը։

Բարձրագոյն կրթութիւն ստացած Լեոն վարդապետ Խոջայեանը նոյնպէս անպաշտօն է և Թիֆլիսում է այժմ։

ձեմարանից հեռացրւած աշակերտները Վեհափառ Վաթիկանի հրամանով բոլորեքեանք ընդունւած են Ներսիսեան դպրոցում։ Սրանց պէտք է և աղբուստ։ Յանկալի է որ դրանցից հոգաբարձութիւնը այս մասին էլ հոգ տանի։

«Աղբւրէի» № 1 մրցանակը է՝ 1) պ. Ղազարոս Աղայեանի «Բանաստեղծութիւններ» 2) Մեքենի «Թորոս Լեոնի»։

Պ Օ Ս Տ Ա Ր Կ Ղ

Պ. Խմբագիր.

Մե անգամ ես զնայել հօրեղբորս
առնելը, այնտեղ սեղանի վրայ տեսայ
Աղբիւր անուշով մը գեղք, վերցրեցի
կարգացի, շատ լաւ բաներ կային մի-
ջին, ուղեցայ որ ես էլ առնեմ շոգ-
գրքիցը, բայց ասացին, որ միայն
յուշեւարին՝ կարելի է բերել տալ ե-
այն օրւանից անհամբեր սպասում էի
յուշեւարին ամեն անգամ կրկնելով
Աղբիւր անուշը, գեղքը ես շատ ժա-
մանակ առնեմ կարգաւրէ, ուսում-
նարանից գալիս եմ, դասերս սովո-
րում վերջացնում եմ, կրնամ տա-
նը եւ կրկարգամք քանց թէ զնամ
բուճին հօլ կամ վէդ լաղալու.
զբանից յետոյ իրենէնը հօրս ու մօրս
մօտին կրկարգամ, նրանք էլ կրլսնն,
յետոյ կարծեմ որ Տարապն էլ էք դուք
զբում, ասում են, որ նրա միջին ինձ
չըհասկնալու բաներ շատ կան, բայց
ոչինչ, եղբայրս կրկարգայ ու մեղ կը
պատմի, ուրբեմն խնդրում եմ Տարապն
էլ Աղբիւրն էլ ուղարկէք իմ հաս-
ցելով, Վաղարշապատ, եղբայրս փօշ-
տում կըստանայ եւ կրտայ ինձ:

Արտաշէս

ԱՂԲԻԻՐԻ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐ

Ս ա մ ա ը դ ա ն դ. Մ. Թ. Ռու-
սաստանի համար Աղբիւրի տարեկան
բաժանորդագինը 3 ռ. է, իսկ դուք
4 ռ. աւելի էք ուղարկել, բարեհա-
ճեցէք անօրինել:

Ա լ է ք ս ա ն դ ա ղ օ լ. Ա. Ի. Յա-
ւում ենք, անկարելի է, անցեալ
տարւոյ բաժանորդներին համար այդ-
պէս խնայելը 5 ռ. արժեն:

Ա ս տ ր ա խ ա ն. Մ. Գ. Ինչու չէ,
Մանուշակ անունը շատ գեղեցիկ է.
այդ ծաղիկը նշանարան է համեստու-
թեան, նա աւետարներն է սերուն
դարնան: Այդ անունն տակ կարող էք
դրել ձեր նամակները:

Ն. Ն ա խ ի ջ և ա ն. Ա. Մ. Դուք
կամենում էք, որ մենք ուղարկենք
ձեզ մեր մտադաշտաւ բաժանորդնե-
րի հասցէները եւ ծանօթացնենք ձեզ
մի քանիսի հետ, ինչու չէ, ահա ձեզ
հասակակից է փոքրիկ օրերդ նինիլը.
նա հայերէն ձեզ չափ դուռն է, հեղ
եւ իւրօք է, բարեկերթ է, ամբողջ
ժամերով կարող է ոչ միայն իր բն-
կերակիցներին, այլ նախ իսկ մեծերին
զբաղեցնել իր խելացի հարցերով,
իր տղաւորութիւնները սրտամուկ:

Բ Ո Վ Ա Ն Դ Ա Կ Ո Ի Թ Ի Ի Ն

Շնորհ հաւոր նոր տարի (պատկեր—յոյս, հաւատ, սէր): Ան-
առն թուէնս կը (պատկեր)—Արշ. Մեհրաբեան: Բ մ բ շ ը (աղատ փո-
խադրութիւն) ստանաւոր — Մար-Գրիգորի: «Փ ա լ ը ի բ ա ը ձ ու ն ս Ա ս-
ա ու ծ ո յ»... (պատկեր): Եղբայր ահա ն ս է ք (զերմանեցնից)—Օր. Աննա
Նազարեան: Տ օ ն ա ծ ա լ (պատկերով)—Մարութ: Հ բ ե շ տ ա կ (ստանաւոր)—
Ա. Ա.: Ս ա ը ու կ ն ե ը (կըշարունակել)—Յար. Թումանեան: Մ բ ց ա ն ա կ
№ 1 (պատմել նկարները բովանդակութիւնը): Հ ո ղ ա դ ո ը ծ ա կ ա ն փ բ շ-
ր ա ն ք ն ե ը — Ո զ ն ի. Իշխան-Բենիկ:

Հ ե տ ա ը բ բ բ ա կ ա ն

Կ պ ա ծ ե ի կ ա ո ը ե ա կ բ ո յ բ բ (պատկերով):

Ձ ա ա ը ճ ա լ ե ք

Հարցեր, հանելուկներ, բառախաղ:

«Աղբիւր-Տարապն» նւթը ողն է:

Բ. բ ա ժ ի ն. Մեր ընթերցողներին: Դպրոցական առողջապահութիւն—

բժշկ. Վ. Արծրունի: Ծերերից կենսադրութիւնը (պատկերով): Բ ա ֆ ֆ ի յ ո-
ր լ ի ն ա ն ի ն է ի: Դառն երեւոյթներ մեր մանկավարժական աշխարհում: Մեր
ուսանողներին ջգայութեան պատճառները: Թուլամիտները դպրոց: Ծաղիկներին
հոտի ազդեցութիւնը ջրերի եւ ձայնի վրայ: Հարեւրամասի: Մանր լուրեր:
Պատարկի: Աղբիւրի պատասխաններ:

Խմբագիր Հրատարակիչ՝ ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

1895 ԱՂԵԻՐ ԵՒ ՏԵՐԵԶ 1895

VI-րդ տարի

Ա. մ'անկախ եմ քեզ. Մանրակէզ, Զրոյց, Հէքերաթ, Ճանապարհ
Հորդութիւն, Անհողաւորութիւն, Բանաստեղծութիւն, Գիտութիւն և
Արեւոս, Նոր-ըստեր, Այլ և այլք:

Զւարճալիք. Մանկական, Ֆրեզեկեան, շախմատի և այլ խաղեր, Ռե-
բուս, Թւարճանական խնդրենքեր, Անեկդոտ, Հանելուկ, Շուտասելուկ, Նը-
ղեր հոսանքորով:

Ք. Ը ա ժ ն հ. Կրթութեան և գաղափարախօսութեան վերաբերեալ յօդաւածներ և տեղեկութիւններ: Առաջարկութիւններ: Խորհուրդներ: Մատենաստութիւն և նոր գրքեր: Խառն լուրեր, Պատասխաններ, Յայտարարութիւններ:

Գեղարեւստ և ղ խոս թ լին: Պատմական, Ժամանակակից ղէպեր, պատ-
կերներ, Թատրոնական դրամաներ: Բանաստեղծութիւն: Քննադատութիւն, Գե-
ղանադրութիւն, Կար, ձև, ձեռագիրք և ամէն նորութիւն արհեստներ
յէրարերեայ: Տնային արդիւնաբերութիւն, տնտեսութիւն, Ճանապարհոր-
դութիւն և արեւածք: Երաժշտութիւն և Թատրոն: Լուրեր, Տեղեկութիւն-
ներ, Յօդւածներ և այլն: Ֆէլիեմոն, ծաղր, առած, կատակ: Եսթրամետի և այլ
խաղեր, Վերտու: Լարցեր, խորհուրդներ: Այլ և այլ: Սուրհանդակ, Յայտա-
բարութիւններ:

Անմիջական և սերտ յարաբերություն ունենալով Ներսիսյան կիլիշե պատրաստող նշանաւոր գործարանների հետ, մենք արդէն կարելի կ'ենք դա՞նձել մի թիրթիրում քաւական արագութեամբ տողադրել օր աշխարհի գէշերի հետ հա՞յաւգրելմաց և սրտից մերաբերեալ նկարնէլ տեսարաններ, պատկերնէլ Բացի այն որ ՏԱԲԱՅԸ ընթերցանութեան շատ նիւթ է տալիս բելլառիստիկայից, պակաս էջեր չեն դարձաւորում և կիրիտիկական յօդաւժներով։ Գեղարեստան ու դիտաւթիւնը քաղուում են հաւատարմի մաղիւրներից մեր մասնադէպ աշխատակիցների ձեռքով։

ԱՂԲԵՐԻ-ՏԱՐԱԶ մեկնայն հասցեով ստորագրւողը իրաւունք ունի 60 Կ. պատի մարեաներ ուղարկելով բաժանորդագրուած Կան հետ ստանալ խիոյն հէնց առաջին պատուով հետեւեալ 8 ՊԱՏ. 1)ՌԱՅԱՆԷԼԻ Դըհզդեհեան Գալլերէն ՄԱԴՕՆԱՅԻ և ԶՐԵՇԱՍԿԻՆԻՐԻ ժողբազիւր պատճէնները խրամ֊Փօստուկ ԶՌԻՍ պահեր: 2) ԲՈՒԲԷՆՍԻՒՍ ՅԻՍՈՒՍ և ՏԻՐԱՄԱՅՐ խրամ֊օրօղբաֆեա: 3) ԲԵՐԿՐԱՖ, մի շատ դեղեցիկ խրամ֊աւլարէլ պահեր: 4) ՇԷՔՍՊԻՐԻ ԲՕՄԷՕ և ԶՈՒԼԻԷԹ օպերայից մի թատիանցիկ հիար լոյսի գէմ հախերու, հարող է լինել և շերդ հլարան ճրագի, լամպի գէմ: 9) ԾԵՐԵՆՅԻ ԵՐԿՐՈՒՆԿ ԻՃ Զարու: Ստանուն իեանքից պատմական վէպ, մօտ 500 երես, վերջինիս պատի ծախսը խմբադրու Թան մրայ է:

ԱՂԲԻԻՐԻ տարեկան գինը 3 ռ. (աբտասահմանից 4 ռ.),

Տ Ա Ր Ա Ջ Ի տարեկան գինը 6 ը. (արտասահմանից 10 ը.)

Հասցեն՝ Тифлисъ, ред. жур. „Агбуръ“ համ „Таразъ“. Tiflis Réd.
du jour. „Agbur“ համ „Taraz“.

3 А 14 Р У Б Л Е Й

Подписчики получают съ доставкою и пересылкою
во все мѣста Россійской Имперіи, безъ всякой доплаты за пересылку премій.

1) ЖУРНАЛЪ

НОВЪ

24 выпуска въ форма-
тѣ наибольшихъ евро-
пейскихъ иллюстрацій.

2) особый иллюстрированный отдѣлъ

МОЗАИКА

(24 выпуска),

составляющій самостоятельный
журналъ по прикладнымъ зна-
ніямъ, вмѣщающій въ себя
16 рубрикъ.

3) ЖУРНАЛЪ

ЛИТЕРАТУРНЫЕ

СЕМЕЙНЫЕ

ВЕЧЕРА

12 ежемесячныхъ книжекъ
романовъ и повѣстей.

4) ДВѢ НОВЫЯ КНИГИ ФОРМАТА IN-FOLIO

„ЖИВОПИСНОЙ РОССИИ“

Отечество наше въ его земельномъ, историческомъ, племенномъ, экономическомъ и быто-
вомъ значеніи,

ВЪ ДВУХЪ РОСКОШНЫХЪ КОЛЕНКОВЫХЪ ПЕРЕПЛЕТАХЪ

5) 12 ТОМОВЪ новаго изданія полного собранія сочиненій

А. Э. ПИСЕМСКАГО

въ 12-ти изящныхъ переплетахъ изъ лучшаго англійскаго краснаго коленкора съ богатыми тисненіями какъ
на передней, такъ и на задней сторонѣ, съ красивыми обложками и въ прочномъ папачномъ футлярѣ.

Подписка принимается исключительно въ книжныхъ магазинахъ Товарищества М. О. ВОЛЬФЪ въ С.-Петербургѣ,
Гостинный дворъ, № 18; въ Москвѣ, Кузнецкій мостъ, № 12, и въ редакціи „НОВЫ“ въ С.-Петербургѣ, Васильевскій
Островъ, 16 линія, собств. д. № 5—7.

Редакторъ и издатель Александръ Ивановичъ Волфъ.